

Unge universitetsstuderende i et præstationssamfund

Præstationskulturens påvirkning på unge universitetsstuderendes trivsel baseret på en kvalitativ undersøgelse

Speciale i Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde

Aalborg Universitet i København

Af Angela Lakocevic 20180953

Vejleder: Søren Rudbæk Juul

Dato: 01.06.2021

Anslag: 167.787

AALBORG UNIVERSITET

Titelblad

10. Semester, Speciale

Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde

Aalborg Universitet, København

Titel:

Unge universitetsstuderende i et præstationssamfund - *Præstationskulturens påvirkning på unge universitetsstuderendes trivsel baseret på en kvalitativ undersøgelse*

Vejleder: Søren Rudbæk Juul

Afleveringsdato: 01.06.2021

Udarbejdet af: Angela Lakocevic – Studienummer: 20180953

Abstract

This thesis seeks to accentuate the emerging inclination of psychological distress and dissatisfaction among young people. Countless studies have accounted for an increase in the exacerbation of the mental health of young people. As a researcher, I am addressing this field with a prior understanding of how this growing dissatisfaction is related to contemporary societal tendencies. Tendencies which have contributed to a culture of competition and performance among young people, challenging their well-being and ability to thrive. As the academically educated are prone to be exposed to a culture of pressure and competition in particular, this research engages with young university students. The research investigates how a culture of performance and competition manifests through the education and social life of young people while simultaneously examining what the consequences are for their mental health. Like this, the research touches on a new type of vulnerability, highlighting how even the resourceful youth are at risk of facing psychological distress and dissatisfaction.

The empirical data is gathered and based on five qualitative interviews with young university students in the ages of 20 to 30 years. In terms of the chosen theory of science, the research is based on a hermeneutical approach in which the field is addressed with preconceived notions.

The theoretical framework includes the theories of Anders Petersen, Hartmut Rosa and Axel Honneth. These theories contribute with knowledge of the demands, circumstances and conditions people are subjected to today and how this affects their well-being. Collectively, the theoretical perspectives and empirical data gathered provide an answer to the problem formulation.

The thesis is made up of four analytical parts each dealing with the way in which the culture of performance and competition affects young people's well-being and ability to thrive. The first part is concerned with the way this culture influences and manifests in young people's lives as university students. Following, the second section explores how the forementioned culture affects their social life. Thereafter, the third part deals with and detects the correlation between the culture of performance and how this affects these young people. In combination, these three parts offer an insight into the way in which young people are experiencing and handling these societal tendencies and the consequences they have on their life and well-being. Finally, the fourth analytical section elaborates on how the ongoing pandemic is easing the pressure and contributing to an improvement in young people's well-being.

Based on the findings, I have uncovered how aspects of performance and competition affect and pressure young people in a variety of ways, especially in relation to their educational and social lives. This is particularly noticeable in the university culture in which young people are pressured by implicit demands and conditions in order to receive recognition from their peers. As a result, it complicates their ability to immerse themselves in their studies. Additionally, this culture influences their social relations as it prevents them from relating to one another and deepening their bonds. Altogether, this pressure makes young people feel alienated from their actions and interactions. As a result, this loss of meaning leads to psychological distress and dissatisfaction, reflected in signs related to stress and depression. Finally, the research concludes how the corona pandemic enables these young people to take a time out from the pressure they experience and make room for them to reconsider what proves meaningful in their lives, regarding their everyday lives and immersion in their social relations. Consequently, as the pressure these young people experience in their everyday lives decreases, they are able to redefine what proves meaningful to them which in turn improves their well-being and ability to thrive.

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING	7
1.1. PROBLEMFOMULERING	9
2. PROBLEMFELT	9
2.1. DEFINITION PÅ MENTALT HELBRED	11
3. EKSISTERENDE EMPIRI OG VIDEN OM FELTET	11
3.1. DEN NATIONALE SUNDHEDSPROFIL 2017	11
3.2. PICTURE PERFECT 2018	12
3.3. NÅR DET ER SVÆRT AT VÆRE UNG I DK 2010	12
3.4. FOREBYGGENDE INDSATS TIL UNGE I PSYKISK MISTRIVSEL 2018	13
3.5. SAMMENFATNING	14
4. TEORIRAMME	14
4.1. OVE KAJ PEDERSEN: KONKURRENCESTATEN	15
4.2. ANDERS PETERSEN: PRÆSTATIONSSAMFUND	16
4.3. HARTMUT ROSA: ACCELERATION	17
4.4. AXEL HONNETH: ANERKENDELSE	18
5. METODE	19
5.1. VIDENSKABSTEORI: DEN HERMENEUTISKE TILGANG	19
5.2. DATAINDSAMLING	20
5.3. ANONYMISERING	20
5.4. SEMISTRUKTUREREDE INTERVIEWS	21
5.5. INTERVIEWGUIDE	21
5.6. BEHANDLING AF DATA	22
5.7. ETISKE OVERVEJELSER I FORBINDELSE MED METODEVALG	22
5.8. UDVÆLGELSE AF INFORMANTER	23
5.9. PRÆSENTATION AF INFORMANTER	24
5.10. KVALITETSKRITERIER	24
5.11. VALIDITET	24
5.12. RELIABILITET	25
5.13. GENERALISERBARHED	26
6. ANALYSENS STRUKTUR	27
7. PRÆSTATION OG KONKURRENCE	29
7.1. ANALYSEDEL 1	29
7.2. SAMFUNDETS KRAV OG FORVENTNINGER	29
7.3. KRAV OM UDDANNELSE	29
7.4. KRAV OM PRESTIGE	31
7.5. INTERNALISEREDE SAMFUNDSFORVENTNINGER	33
7.6. UNIVERSITETETS MOBILISERING AF KONKURRENCELOGIKKER	35
7.7. DEN VÆRDIGE PRÆSTATION PÅ UNIVERSITETET	36
7.8. UNIVERSITETETS PRÆSTATIONSKULTUR I FORM AF EN "OVERAMBITIØS KULTUR"	38
7.9. PRÆSTATIONSKULTURENS FREMBRINGELSE AF EN "DRIKKEKULTUR"	45
7.10. DELKONKLUSION: ANALYSEDEL 1	46

8. DE SOCIALE INTERAKTIONER.....	47
8.1. ANALYSEDEL 2	47
8.2. FÆLLESSKABET BLANDT DE STUDERENDE.....	47
8.3. INDIVIDUALISERINGSTENDENSERS PÅVIRKNING PÅ STUDIEFÆLLESKABET	50
8.4. SAMARBEJDET BETINGES AF EGENNYTTEN	50
8.5. FÆLLESSKABET I FRITIDEN.....	52
8.6. DEN SOCIALE KONKURRENCEEVNE.....	52
8.7. DELKONKLUSION: ANALYSEDEL 2	54
9. DET SOCIALE PROBLEM	54
9.1. ANALYSEDEL 3	54
9.2. DE UNGES MENTALE HELBRED	55
9.3. STRESS SOM KONSEKVENNS AF PRESSET.....	55
9.4. DEN RESSOURCETÆRKE SÅRBARHED.....	57
9.5. DEPRESSION SOM KONSEKVENNS AF PRESSET	59
9.6. MANGLENDE FORDYBELSE UDGØR PRESSET	60
9.7. DELKONKLUSION: ANALYSEDEL 3.....	61
10. CORONAEPIDEMIENS PÅVIRKNING PÅ DE UNGES TRIVSEL.....	62
10.1. ANALYSEDEL 4	62
10.2. FÆLLESSKABSFØLELSE OG SOLIDARISK VÆRDSÆTTELSE.....	62
10.3. FORDYBELSE I RELATIONER	63
10.4. CORONA SOM "UNDSKYLDNING".....	65
10.5. STUDIEMILJØET	65
10.6. LEMPELSE AF PRÆSTATIONSKRAV	66
10.7. CORONAEPIDEMIEN SOM "PAUSEKNAP"	67
10.8. DELKONKLUSION: ANALYSEDEL 4	68
11. HOVEDKONKLUSION	69
12. PERSPEKTIVERING.....	71
13. LITTERATURLISTE.....	73

1. Indledning

Nærværende speciale søger på baggrund af samfundets fremherskende præstationskultur at undersøge de unge universitetsstuderendes subjektive oplevelser af det pres, de udsættes for i det senmoderne samfund. Jeg vil fra et kritisk udgangspunkt søge at forstå, hvilken indvirkning presset har på deres hverdag, uddannelsesliv og sociale interaktioner. Dernæst har jeg til formål at undersøge, hvordan presset influerer deres mentale trivsel. Jeg har i specialet forholdt mig til coronaepidemiens aktualitet, da den indvirker på de unges hverdag og praktiske studieforhold og dermed ændrer deres oplevelser af præstations- og konkurrencepresset, som de ellers oplever gennem deres ungdomsliv. Jeg har derfor valgt at tage udgangspunkt i de unges erfaringer af præstationsorienteringer fra før coronaepidemiens opståen, og disse vil danne grundlaget for besvarelsen af specialets problemformulering. I slutningen af analysen vil jeg drage parallel til de unges aktuelle erfaringer af det oplevede pres under coronaepidemien. Hvad end epidemien har forstærket eller lettet presset, kan det fortælle noget om det pres, de ellers oplever.

Projektets forskningsgrundlag udgøres af fem kvalitative interviews med unge i alderen 20-30 år. Jeg vil tage udgangspunkt i en kritisk forståelse af, at de unge lider under det stigende pres fra konkurrence- og præstationskulturen, som kan sættes i sammenhæng med den samfundsudvikling, som Danmark har gennemgået de sidste 30 år i overgangen fra velfærdsstat til konkurrencestat (Pedersen, 2011).

Jeg finder specialets problemstilling relevant for det sociale arbejde, da unges mentale helbred er en af vor tids største sociale og sundhedsmæssige udfordringer (Juil, 2017, s. 105). Adskillige undersøgelser udarbejdet af bl.a. Sundhedsstyrelsen, Center for ungdomsforskning og Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd peger på en stigende udvikling af mistrivsel i forbindelse med unges mentale helbred i Danmark. Forskningen peger på, at en del unge føler sig stressede og deprimerede, samt oplever fysiologiske symptomer på deres mistrivsel. Gennem specialet søger jeg derved at bidrage med en forståelse af, hvilke faktorer der kan have indflydelse på den stigende udvikling i mentale helbredsproblemer blandt ungdommen. Dette vil jeg gøre på baggrund af et kvalitativt empirisk grundlag, der giver mulighed for dybdegående besvarelser og beskrivelser af fem unges livsverdener og deres erfaringer af præstationskulturens indflydelse på deres trivsel.

Jeg positionerer mig hermeneutisk, da jeg arbejder ud fra en forforståelse om, at den stigende mistrivsel blandt de unge kan sættes i relation til præstations- og konkurrenceorienteringer. Således

forholder jeg mig til min antagelse om, at disse orienteringer potentielt påvirker de unges mentale helbred og livskvalitet. Desuden forestiller jeg mig, at samfundets krav og forventninger har karakter af sociale patologier, der gør de unge sårbare over for at udvikle mentale helbredsproblemer såsom stress, depression og angst.

En af årsagerne til min interesse for unge universitetsstuderende er grundet manglen af eksisterende empiri om universitetsstuderendes erfaringer. Flere tidligere undersøgelser har især fokuseret på unge i folkeskolen eller unge på gymnasiet. Derudover beror mit valg af målgruppe på en forforståelse af, at unge universitetsstuderende betragtes som eliten af Danmarks ungdom, hvor presset på præstation og konkurrence potentielt er hårdest. Dermed søger jeg at belyse, at selv disse kommende akademikere er sårbare overfor udvikling af psykisk mistrivsel. Jeg anser projektet for relevant for socialt arbejde, da det belyser en ny form for udsathed. Formålet er at fremvise og argumentere for, at det ikke kun er de mest sårbare og ressourcetsvage danskere, der risikerer at få problemer og leve i psykisk mistrivsel. Vi er alle potentielt sårbare over for at udvikle mentale helbredsproblemer, da disse kan forstås som eksistensbetingelser i det senmoderne samfund (Petersen, 2016). En forståelse af de udfordringer, som de akademiske studerende dør med under presset af præstationskulturen, kan bidrage med viden omkring de udsatte unges betingelser.

For at belyse omfanget af det pres, de unge oplever, vil jeg inddrage deres erfaringer under coronaepidemien. Når coronaepidemien sætter tilværelsen på pause, har de unge mulighed for at dele refleksioner om potentielle ændringer i det oplevede pres, som bidrager til brugbar viden omkring det pres, de ellers er underlagt.

Min fremlagte forforståelse bygger på den teoretiske forforståelse, som jeg har dannet mig gennem valgfaget ”Sociale Patologier” afholdt af Søren Juul på 3. semester af kandidatuddannelsen i Socialt arbejde på Aalborg Universitet. Mine teoretiske fordomme udgør desuden min analyseramme, som jeg bruger som værktøjer til at opnå produktiv og relevant viden indenfor feltet. Disse forforståelser sættes under analysen i spil med de unges erfaringsverden. De teoretiske forforståelser vil fremgå i afsnittet ”Problemfelt”. Derudover vil deres relevans og anvendelse i specialet blive klarlagt i et særskilt teori-afsnit. Specialets bærende teoretikere udgøres af: Axel Honneth, Hartmut Rosa og Anders Petersen.

Med afsæt i dette vil specialet besvare følgende problemformulering, med tilhørende underspørgsmål:

1.1. Problemformulering

Hvordan oplever unge universitetsstuderende presset i en præstationskultur, og hvilke konsekvenser kan det have for dem?

- Hvilke tendenser, krav og vilkår karakteriserer præstationskulturen, som de unge oplever gennem universitetet?
- Hvordan påvirkes de unges sociale interaktioner af præstationskulturen?
- Hvilken fare udgør presset for de unges mentale helbred?
- Hvilken effekt har coronaepidemien haft på de unges trivsel?

2. Problemfelt

I problemfeltet vil jeg belyse forskellige perspektiver og viden, som kan bidrage til en indsigt i specialets problemstilling. Specialet tager udgangspunkt i flere teoretikere og kritiske stemmer, som bidrager til en forståelse af, hvilke krav, vilkår og betingelser mennesket i dag er underlagt, som kan udgøre en fare for de unges trivsel.

Indledningsvist vil jeg definere det senmoderne samfund på baggrund af Ove Kaj Pedersens begreb om konkurrencestaten, der danner grundlag for modernitetens krav og vilkår, som de unge navigerer under (Pedersen, 2011). Ifølge Anders Petersen har udviklingen af konkurrencestaten bidraget til frembringelsen af et præstationssamfund og en tilhørende præstationskultur. I forlængelse heraf tages der udgangspunkt i, hvordan herskende konkurrence- og præstationslogikker pålægger de unge et pres om vedvarende præstation, kontinuerlig udvikling og selvrealisering (Petersen, 2016; Petersen & Brinkmann, 2016). Præstationskulturen determinerer, at anerkendelse fortjenes på baggrund af individets præstation (Petersen, 2016). Det fremmer en individkultur, hvor anerkendelse søges på egen hånd ved at have den bedste præstation i konkurrencen. De unge lider ikke kun under presset om at præstere, men de lider også under ubestemtheden om, hvad de skal præstere, og hvad der giver anerkendelse. Hvilke valg er de rette at tage for at opnå denne? Ifølge Willig lever de unge i et optionssamfund, hvori det kan være

uoverskueligt at vide, hvilke optioner det kan betale sig at forfølge (Willig, 2013). De unge kan derved blive belastet af kravet om at skabe sig selv ud fra dets indre og navigere i disse mange optioner, hvilket kan slå over i handlingslammelse (Ehrenberg, 2010). Sårbarheden over for udviklingen af depression og stress udgøres potentielt ikke alene af presset, men af lidelsen under ubestemtheden (Ehrenberg, 2010). Det stigende fokus på præstation underlægger subjektet kravet om vedvarende aktivitet. Det moderne menneske skal løbe hurtigere og hurtigere for ikke at falde ud af det accelererende "hamsterhjul" og risikere at blive tilbagestående. Det voldsomme tidspres, og individets forsøg på at følge med, gør det sårbart overfor at tabe resonans i processen, og dette kan bidrage til udviklingen af stress (Rosa, 2014).

Disse krav om vedvarende aktivitet, præstation og realisering af selvet på egen hånd, kan være svære at indfri og potentielt bidrage til en forståelse af, hvordan de unge udmattes i processen.

Drages der parallel til eksisterende empiri, påvises der en stigning i antallet af studerende, der føler sig nervøse og stressede. I 2010 lå tallet på 16,8 %, og i 2017 steg det til 28,2 %.

Tværsnitsundersøgelsen påpeger desuden en signifikant stigning i antallet af unge, der generelt mistrives. Rapportens pointer omkring de unges trivsel understreger, at der er grund til bekymring (Sundhedsstyrelsen, 2018). I denne sammenhæng søger specialet at bidrage med et dybdegående empirisk materiale, hvor de unges livsverdener kan komme til udtryk, og bidrage med erfaringer omkring, hvad denne stigning skyldes. Er der en potentiel sammenhæng mellem det oplevede pres fra præstationskulturen og forværring af de unges mentale helbred ?

Hvis ungdommens trivsel er under pres, vil det begrænse og udfordre deres evne til at indgå aktivt i samfundet. Der ønskes derfor med dette speciale at bidrage til at sætte fokus på sociologiske, patologiske tendenser, som er med til at hindre den menneskelige opblomstring blandt de unge, med de unges subjektive oplevelser som argumentation herfor.

Jeg forholder mig ikke teoriløst til feltet, men vil bruge specialets bærende teoretikere til at identificere allerede påviste tendenser og skabe et empirisk grundlag, som giver en bredere forståelse af tendensernes karakter og deres konsekvenser for de unge. Desuden er formålet med at påvise eksisterende tendenser potentielt at opdage nye tendenser gennem de unges livsverden.

2. 1. Definition på mentalt helbred

Da specialet bl.a. har til formål at belyse, hvad der presser de unges trivsel og velbefindende, vil jeg som ramme for denne forståelse inddrage WHO's definition af mental sundhed:

“Mental sundhed er en tilstand af velbefindende, hvor individet kan udfolde sine evner, håndtere dagligdags udfordringer og stress, samt indgå i fællesskaber med andre mennesker”

(Sundhedsstyrelsen, 2019)

I denne sammenhæng vil det vurderes, hvorvidt de unges oplevelser af krav og forventninger begrænser deres livsudfoldelse og kapacitet til at håndtere tilhørende udfordringer, samt indvirker på deres evne til at indgå i forskellige fællesskaber.

3. Eksisterende empiri og viden om feltet

Nærværende afsnit vil præsentere eksisterende forskning, der bidrager til viden omkring den stigende tendens til mistrivsel på ungdomsområdet. Derudover anvendes udvalgte empiriske pointer som referencer i specialets analyseafsnit. Afsnittet afsluttes med en sammenfatning af, hvordan mit speciale differentierer sig fra den eksisterende empiriske viden.

3. 1. Den nationale sundhedsprofil 2017

Rapporten ”Danskernes Sundhed - Den Nationale Sundhedsprofil 2017” bygger på Sundhedsstyrelsens og Statens Institut for Folkesundheds landsdækkende tværsnitsundersøgelse fra 2017. Det er en spørgeskemaundersøgelse, som er blevet udsendt til borgere over 16 år, hvoraf 183.372 af de adspurgte borgere har svaret på forskellige spørgsmål, der omhandler sundhed, sygdom og trivsel. Rapporten giver et indblik i udviklingen i danskernes sundhed over en periode på 7 år. Der ses bl.a. en stigning i antallet af studerende, der føler sig nervøse og stressede. Det lå i 2010 på 16,8 %, og senere steg det til 28,2 % i 2017 (Sundhedsstyrelsen; Statens Institut for Folkesundhed 2017). Tværsnitsundersøgelsen påpeger desuden en signifikant stigning i antallet af unge, der generelt mistrives i deres mentale helbred. Rapportens pointer omkring de unges trivsel understreger, at der er grund til bekymring (Sundhedsstyrelsen, 2018).

3. 2. Picture Perfect 2018

”Picture perfect” er en videnskabelig forskningsartikel udgivet af Center for Ungdomsforskning. Artiklen er en sammenfatning af nyere forskning omkring præstationsorienteringer blandt unge i forskellige ungdomskontekster. Den er baseret på tre forskningsprojekter, der undersøger præstation på tværs af forskellige ungdomslivskontekster, og hvordan præstationen manifesteres i de unges tilblivelsesprocesser. Undersøgelsesgrundlaget er funderet på et kvalitativt empirisk, videnskabeligt grundlag, som udgøres af i alt 15 fokusgruppeinterview og 33 individuelle interview med sammenlagt 133 unge mellem 15 og 24 år. Artiklen belyser, at ungdommen er underlagt konkurrencebetonede spilleregler, som præges af præstationskulturen. De unge har alle en følelse af aldrig at kunne komme i mål eller præstere godt nok. Desuden viser forskningen, at der kan spores krav om performativitet og præstation flere steder i uddannelsessystemet. Tendenserne kan forbindes med uddannelsespolitisk, samfundsøkonomisk nyttefokus ved brug af test og ordninger, der dokumenterer en sådan nytte (Pedersen 2011). Artiklen argumenterer i denne sammenhæng for, at tendenserne skærper de studerendes fokus på præstationer og konkurrence (Biesta 2010, Reay 2010, Jackson 2006). Endvidere påviser undersøgelserne, at kravet om præstation ikke alene kommer til udtryk, når det gælder de unges faglighed, men også viser sig i præstationer omkring den sociale kunnen. De unge oplever at skulle præstere på forskellige arenaer, både fagligt såvel som socialt. Konkurrencelogikker determinerer præstationspresset og de unges bestræbelse på at blive vindere ved frygten for at blive taber. De mange krav, der stilles til den unges præstation, kan være svære for den unge at imødekomme på en gang (Sørensen et al. 2018).

3. 3. Når det er svært at være ung i Dk 2010

”Når det er svært at være ung i DK - unges trivsel og mistrivsel i tal” er en rapport, der ligeledes er udarbejdet af Center for Ungdomsforskning. Rapporten er baseret på kvalitative spørgeskemaundersøgelser om trivsel og mistrivsel blandt 3500 unge mellem 15-24 år. Den bygger på telefoninterviews og unges egne vurderinger af deres trivsel og mistrivsel i forhold til deres liv og selvforhold, som blev udført i 2008-2009. Rapportens fokus er rettet på de mønstre og sammenhænge, der har måttet være mellem forskellige former for mistrivsel, samt forslag til, hvordan mistrivsel kan vendes til trivsel.

En af undersøgelsens pointer belyser, hvordan de unges selvforhold afgøres af deres relationer og mulighed for at kunne spejle sig i hinanden. Der påpeges, at den unges sociale integration i

fællesskaber på forskellige arenaer i ungdomslivet har en afgørende betydning for de unges trivsel og deres selvopfattelse. Herudover belyser rapporten, at nutidens samfund, som tilbyder uendelige muligheder, medfører et enormt fokus på den enkeltes evne til at navigere i disse muligheder. De unge oplever i stigende grad, at de står alene med ansvaret for at skabe sig selv og deres eget liv, hvilket udgør et samfundsmæssigt pres på de unge og deres trivsel. Resultaterne omkring de unges trivsel anfører desuden, at mange unge ofte føler sig stressede og bekymrede, hvilket forplanter sig kropsligt i form af søvnbesvær og anspændthed. Ydermere viser resultaterne en større tendens til stress hos de ældre unge. Undersøgelsen påviser en sammenhæng mellem, at jo længere de unge bevæger sig ud i ungdomslivet, i desto højere grad øges kravene om selv at skulle forvalte eget liv. Det påvirker den øgede tilbøjelighed til stress hos de ældre unge. Oplevelsen af meningsløshed viser sig som en anden indikator, som påvirker de unges velvære. Rapporten påpeger sammenhæng mellem en oplevelse af meningsløshed og et dårligt helbred. (Nielsen, Sørensen & Osmeck, 2010).

3. 4. Forebyggende indsats til unge i psykisk mistrivsel 2018

”Forebyggende indsats til unge i psykisk mistrivsel” er en rapport udarbejdet af Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd i 2018. Rapporten er en kortlægning, der er udarbejdet på baggrund af et litteraturstudie, og belyser, hvilke forebyggende indsatser og metoder der har vist sig at have en dokumenteret, positiv effekt på de unge i psykisk mistrivsel, som befinder sig i 16-30-årsalderen. Undersøgelserne peger på, at en betydelig del af unge viser tegn på psykisk mistrivsel i form af bl.a. lav livstilfredshed, oplevet stress, ensomhed og søvnproblemer.

Årsager til psykisk mistrivsel blandt unge kan findes i undersøgelserne i rapporten. Disse peger på, at hver fjerde unge på 19 år (23 %) oplever tidspres i hverdagen i form af at have svært ved at nå de ting, som de gerne vil. Resultaterne viser, at oplevelsen af tidspresset stiger med alderen. Det er altså højere blandt de unge end blandt børn, hvilket kan hænge sammen med en øget arbejdsbyrde på ungdomsuddannelserne og påtagelse af erhvervsarbejde sideløbende. 28 % af unge udeboende oplever tidskonflikter (Ottosen et al.; 2014). Undersøgelserne påviser endvidere, at lav livstilfredshed bliver mere udbredt blandt ældre unge. På tværs af aldersforskelle forbindes livstilfredshed tæt med unges sociale og følelsesmæssige integration i familien, vennerne og netværket, helbred, trivsel i skolen, adfærd og oplevelse af personlig frihed (Ottosen et al.; 2014).

3. 5. Sammenfatning

Fælles for de fremlagte undersøgelser er, at de alle omhandler enten forskning omkring unges helbred og trivsel eller belyser forskning der omhandler problemstillinger vedrørende præstationsorienteringers påvirkning på de unge. Jeg ønsker med min empiri konkret at bidrage til en sammenhængende forståelse af præstationspressets indvirkning på de unges helbred og trivsel, på baggrund af kvalitative studier. Derudover handler eksisterende empiri om unge eller unge studerende. Ingen af de fremlagte undersøgelser beskæftiger sig særskilt med unge universitetsstuderende. Jeg ønsker med min egen empiri specifikt at bidrage med viden omkring unge *universitetsstuderendes* oplevelser og erfaringer, da jeg, som tidligere nævnt, har en forforståelse af, at denne målgruppe er særligt underlagt et præstations- og konkurrencepres.

Jeg vil benytte tidligere empiris påvisning af præstationsorienteringer og undersøge og uddybe, hvilke *implicitte* krav og forventninger de unge møder i den herskende præstasjonskultur, og hvordan de evner at leve op til disse. Derved vil jeg på baggrund af eksisterende påviste tendenser have mulighed for at uddybe selvsamme eller påvise nye tendenser, som udspiller sig i præstasjonskulturen på universitet. Min empiri adskiller sig derved fra eksisterende empiri ved specifikt at beskæftige sig med præstationsorienteringer og sociale interaktioner gennem universitetslivet, samt påvirkningen af de unge universitetsstuderendes mentale helbred.

4. Teoriramme

Specialet forholder sig som sagt ikke teoriløst til feltet, men tilgår problemstillingen teoretisk informeret. Jeg bruger de teoretiske forståelser til at forstå feltet, som jeg undersøger. Der trækkes på samfundsmæssige udviklingstendenser, som bidrager til at forklare mistrivsel og mentale helbredsproblemer i ungdomsgruppen.

De teoretiske perspektiver benyttes i dataindsamlingsfasen som ledetråde til interviewguiden for at undersøge, om der kan påvises en sammenhæng mellem tendenserne og mistrivsel gennem de unges livsverdener. De udgør desuden rammerne for nogle af temaerne i interviewguiden, såsom; konkurrence, præstation, anerkendelse og pres. Dernæst sættes disse i spil i analysen som teoretisk forforståelse, sammen med de empiriske fund, for at forklare, hvordan tendenserne udformer sig i de unges livsverden.

Der tages afsæt i flere samfundskritikere, der supplerer hinanden med deres kritiske ståsted. De bidrager hver især til pågældende samtidsdiagnoser, der kan belyse de samfundskrav, forventninger og strukturer som de unge navigerer under. Teoriene overlapper på mange måder hinanden, men jeg vil i afsnittet redegøre for, hvordan de hver især bidrager til at afdække specialets problemstilling i samspil med den indsamlede empiri. Konkret benyttes teoriene til at belyse præstationskulturens indvirkning på de unges uddannelsesliv samt sociale relationer, da disse livsaspekter har været de mest fremtrædende under dataarbejdet.

4. 1. Ove Kaj Pedersen: Konkurrencestaten

Politologen Ove Kaj Pedersen anvender begrebet konkurrencestat til at afdække en samfundsudvikling, som Danmark har gennemgået de sidste 30 år. Jeg inddrager hans perspektiv til at belyse hvilke vilkår de unge navigerer under. Han hævder, at der er sket en overgang fra velfærdsstat til konkurrencestat, som har medført en ny politisk og kulturel diskurs (Pedersen, 2011, s. 11). Velfærdsstaten søgte at skabe det gode, demokratiske menneske og samfund, hvor konkurrencestaten betoner mennesket som arbejdskraft, der skal være produktiv og effektivt og stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Fokuset har ændret sig fra velfærdsordninger, der skaber det gode samfund og skal sikre menneskelig opblomstring, til at trimme velfærden og sikre, at de unge kommer hurtigt igennem studierne og bliver længere på arbejdsmarkedet, så de kan fungere som en effektiv og produktiv arbejdskraft (Pedersen, 2016, s. 54). Dette fokus er et resultat af den øgede globalisering, hvor nationerne konstant er i konkurrence med hinanden. Konkurrencestaten er således drevet af en økonomisk logik, der har til formål at sikre, at befolkningen og virksomheder kan deltage i den globale konkurrence. Konkurrencestaten bygger på en neoliberalistisk ideologi, der hylder markedet som den eneste legitime reguleringsmekanisme. Statens rolle bliver derved rettet efter markedets præmisser (Pedersen, 2011, s. 24). Uddannelsesinstitutioner er bl.a. med til at mobiliserer denne tendens og uddanne den unge til at kunne leve op til markedets og arbejdslivets behov. Konkurrencelogikken går ud på at forme den unge til at kunne deltage og kæmpe i den globale konkurrence og derved bidrage til markedet. Staten har til formål at danne og opdrage borgerne til at leve op til rollen som gode repræsentanter for konkurrencestaten. Dette udgør fundamentet for den ideologi, som institutionerne beror på.

Jeg vil gennem egen empiri identificere, hvordan disse konkurrencelogikker mobiliseres gennem de unges uddannelsesinstitution, og hvordan de påvirker de unges følelse af synlighed og identifikation som særegent individ. Herudover vil jeg undersøge, hvordan konkurrencestatens fokus på

produktivitet og effektivitet er med til at presse de unge til at leve op til konkurrencestatens mål frem for egne. Desuden vil jeg påvise, om de unge oplever at internalisere konkurrencelogikker, og hvordan disse præger deres livsvalg, uddannelsesliv og sociale interaktioner.

Nyt menneskesyn

Fremførte samfundsudvikling har med sine tilhørende diskurser og ideologier medført et ændret menneskesyn. Hvor velfærdsstaten berettede om et menneskesyn, der var solidarisk betonet, er det i konkurrencestaten selvcentreret og nyttemaksimerende. Konkurrencestatens menneskelige ideal betegnes som det *opportunistiske menneske*. Konkurrencestaten efterspørger og fremmer et individideal, hvor det opportunistiske menneske og egennyttige individ lever op til konkurrencestatens krav. Individet skal være selv fokuseret og realisere sin egen version af det gode liv. Man er sin egen lykkes smed, og alle kneb gælder i forhold til, hvordan man opnår lykken. Ansvar for eget nederlag ligger dermed på individets egne skuldre. Den enkelte har selv ansvaret for at holde sig rask og egnet til at arbejde. Princippet om samfundets skyld udviskes (Pedersen, 2011, s. 285). Dette indebærer en individualisering, hvor der er fokus på det enkelte individs fremdrift og fremgang. Jeg vil undersøge, hvordan dette menneskesyn svækker solidariteten blandt de unges sociale interaktioner, da disse menes at have en betydning for de unges trivsel. Derudover vil jeg undersøge, hvordan dette menneskesyn præger uddannelsesfeltet og konkurrencen, som de unge færdes i. Derudover skal det bidrage til at forstå, hvordan det præger de forventninger, de unge har til sig selv, for at forstå hvordan det presser dem.

4. 2. Anders Petersen: Præstationssamfund

Konkurrencestaten har sat skub i en ny kultur; en præstationskultur. Ifølge Anders Petersen har dette præstationspres skabt fremkomsten af et præstationssamfund. Jeg vil bruge Petersens samtidsdiagnose som en rammende beskrivelse for præstationssamfundet (Petersen, 2016, s. 54). I præstationssamfundet pålægges individet et samfundsmæssigt pres om vedvarende præstation. I overensstemmelse med konkurrencestatens krav stilles krav til individet om at arbejde produktivt og effektivt. Ifølge Petersen kan overfokuseringen af samfundets krav udhule meningen i individets ageren og bidrage til følelsen af meningsløshed, der sætter sig som handlingslammelse og depression (2016, s. 115). Det er altså ikke alene et pres om præstation, men internalisering af konkurrencelogikker, som risikerer at udhule meningen, der udgør en fare for depressionens opståen. Ifølge Petersen og Ehrenberg anses depressionens aktualitet som individets

eksistensbetingelser (2016, S. 53.). Deres anskuelse af depressionen er interessant for mit speciale, da jeg søger at belyse en ny form for udsathed. Jeg vil bruge deres afsæt til at forstå, hvordan den veludrustede, akademiske uddannelseselite er sårbar over for udviklingen af mentale helbredsproblemer. Jeg vil desuden undersøge, om præstationspresset er særligt fremtrædende i den akademiske uddannelsesverden.

Præstationssamfundet frembringer som sagt en præstationskultur, der ligeledes fokuserer på konkurrencetendenser, hvor vinderne i konkurrencen er de anerkendelses- og beundringsværdige. Vinderne arbejder hårdt for at nå deres mål og former livet efter disse betingelser (2016, s. 60). De anerkendelsesværdige er dem, der formår at disciplinere sig selv tilstrækkeligt og smidiggøre deres indre til at kunne præstere. På baggrund heraf søger jeg gennem min egen empiri at identificere, hvad den tilstrækkelige og anerkendelsesværdige præstation betragtes som hos de unge. Jeg søger at undersøge og opdage, hvilke implicite krav, forventninger og normer de oplever at skulle forfølge på de pågældende universiteter for at opnå anerkendelse. Jeg vil med afsæt i Petersens forståelse af præstationskulturen belyse denne på de pågældende universiteter og gennem informanternes oplevelse af den herskende kultur finde ud af, hvilke specifikke krav den stiller til de unge, og hvilke potentielle nye tendenser den afføder.

4. 3. Hartmut Rosa: Acceleration

Sociologen Hartmut Rosa hævder, at social acceleration er et betydningsfuldt kendetegn ved modernitetens udvikling. Begrebet social acceleration beskriver et højhastighedssamfund, hvor tilværelsen hele tiden speedes op med fokus på konkurrence. Et accelerationssamfund er et samfund, hvor alle skal løbe stærkere, blot for at blive stående, hvor de er, og ikke falde ud af det accelererende hamsterhjul. Hvis de sækker bagud kan de ifølge Rosa risikere at stå som "tabere" i konkurrencen. Den sociale acceleration påvirker individet til social fremmedgørelse, som viser sig i form af fravær af resonans, hvilket Rosa betragter som den største hindring for at realisere forestillingen om det gode liv i det senmoderne samfund (Rosa, 2014, s. 120). I takt med individets bestræbelser på at leve op til samfundets forventede krav og vilkår kan accelerationen presse individet ud i fremmedgørelse, dvs. en oplevelse af tabt resonans (2014, s. 111). Det er en tilstand, hvor subjektet forfølger mål eller udøver praksisser, de på den ene side ikke tvinges til af ydre faktorer, men på den anden side heller ikke rigtigt ønsker eller støtter. Drivkraften er således at forbedre ens konkurrenceevne (2014, s. 94), og konsekvensen er, at fremmedgørelsen og meningstab fører til "burn out syndrom" (2014, s. 70). Jeg vil bruge teorien til at identificere, om

de unge presses af øget aktivitet i præstationskulturen, og hvordan dette influerer deres resonansfølelse. Jeg vil konkret undersøge hvordan accelerationen påvirker de unges mulighed for at fordybe sig i praksisser og sociale relationer, samt udforske hvilken indvirkning det har på deres mentale trivsel.

4. 4. Axel Honneth: Anerkendelse

Sociologen Axel Honneths tilsigter med sin teori at bestemme de konstituerende betingelser for et godt liv (Honneth, 2003, S. 12). Hans anerkendelsesteori bygger bl.a. på en normativ forståelse af, at anerkendelse er en betingelse for, at individet kan udvikle et positivt selvforhold og realisere sig selv gennem interaktionen med en anden. Honneth opererer med tre forskellige former for anerkendelse, nemlig den private, den retslige og den solidariske anerkendelse. Jeg tilsigter gennem specialet at benytte hans teori om den solidariske anerkendelsesform, som handler om anerkendelse fra kulturelle, politiske og arbejdsmæssige fællesskaber, hvor individet anerkendes for særlige evner og præstationer, som gør, at individet kan føle sig værdifuldt. Dette udgør grundbetingelsen for, at mennesket kan udvikle selvværd (2003, s. 14). Denne anerkendelsesform er relevant at belyse for at forstå, hvordan de unge gennem fællesskabet på universitet bidrager med anerkendelse for deres særlige evner og mulighed for at spejle sig i deres sociale interaktioner, da dette ifølge Honneth vil influere deres selvforhold og dermed deres trivsel. Ifølge Honneth kan individet ikke opnå anerkendelse på egen hånd, men er afhængig af en anden for at blive bekræftet og anerkendt i de forestillinger, det har om sig selv, for at udvikle en velfungerende identitet (Honneth, 2003, s. 12). Hvis individets anerkendelsesbetingelser er under pres, udgør det et pres på individets selvforhold, og symptomerne kan ligne depressionens (2003, s. 20). Jeg vil således undersøge, hvordan præstationskulturens præstations- og konkurrencelogikker påvirker de unges sociale interaktioner og udgør en barriere for deres anerkendelsesbetingelser, som kan have konsekvenser for deres selvforhold og dermed deres trivsel. Derudover vil jeg undersøge, hvilke krav de oplever, de skal leve op til for at gøre sig fortjent til synlighed og den sociale bekræftelse (Honneth, 2003, s. 105) .

5. Metode

I nærværende afsnit vil jeg redegøre for min videnskabelige og metodiske tilgang. Jeg vil begrunde mine metodiske valg på baggrund af specialets problemformulering og problemfelt. Endvidere vil jeg argumentere for, hvorfor jeg har valgt at tage afsæt i en hermeneutisk, videnskabsteoretisk tilgang, og hvad dette betyder for udformningen af min analyse. Dernæst vil jeg redegøre for mine kvalitative metodevalg.

5. 1. Videnskabsteori: Den hermeneutiske tilgang

I dette projekt anlægger jeg en hermeneutisk, videnskabsteoretisk tilgang, da jeg interesserer mig for de unges erfaringer med at navigere i præstationskulturen. Jeg sætter de unges subjektive livsverden i spil med mine forforståelser. I Gadamer's filosofiske hermeneutik er forskeren aldrig neutral og vil altid medbringe fordomme i forståelsesprocessen, om det så er bevidst eller ubevidst (Juil & Pedersen, 2012, s. 122). Jeg erkender, at jeg tilgår feltet med en forforståelse af en samfundsmæssig udvikling i retning af stigende konkurrence og præstation, som er med til at presse subjektet ud i potentiel mistriivsel. Jeg antager, at nogle unge i forsøget på at leve op til de herskende normer, krav og vilkår, som de navigerer under i præstationskulturen, bliver presset af konkurrence- og præstationslogikker, som de påbydes at efterstræbe, samtidig med at de presses af et accelererende miljø, som stiller krav om øget aktivitet. Derudover skal de kæmpe for at blive synlige for den sociale kreds gennem deres præstationer. Jeg formoder, at disse unge udsættes for et voldsomt pres, som kan udmatte dem og føre til mistriivsel. Denne fordom har jeg dannet mig ud fra min teoretiske forforståelse af specialets bærende teoretikeres identificeringer af samfundstendenser og udviklinger (se afsnit: "Teoriramme"). Jeg overfører derved min teoretiske refleksioner til at forstå feltet, jeg undersøger. Ifølge Gadamer kan disse fordomme være behjælpelige med at stille relevante og produktive spørgsmål (2012, s. 122). Min teoretiske forforståelse påvirker min dataindsamling, da jeg på baggrund af teoretiske temaer udformer en analyseguide. Den udgør derfor min analyseramme. Jeg anser forforståelserne som værende produktive, da jeg kan stille relevante spørgsmål og identificere og udfolde eksisterende tendenser og potentielt nye tendenser. Ifølge Gadamer må forskeren teste sine fordomme ved at sætte dem i spil med dennes nye erfaringer (2012, s. 125). Jeg bringer således mine fordomme i spil med de unges subjektive livsverden, og på baggrund af den nye viden bliver jeg klogere på, om disse fordomme skal revurderes. Dette gør jeg gennem kvalitative interviews, hvor jeg spørger dem om, hvilke implicite krav de unge oplever bl.a. gennem deres pågældende universiteter og sociale fællesskaber, samt

hvordan de håndterer og bliver påvirket af selvsamme. Jeg søger at forstå, hvordan præstationskulturen manifesterer sig gennem deres livsverdener for at forstå, hvilket pres det udgør. Jeg forholder mig åbent overfor deres erfaringer og viden, som jeg vil sætte i spil med mine egne fordomme, og dermed fortolke mig frem til en ny viden (2012, s. 125). Således går jeg bag om de unges forståelser. Min teoretiske forforståelse vil spille sammen med min indsamlede empiri og skabe en horisontsammensmeltning af ny viden, der bidrager til besvarelsen af min problemstilling.

5. 2. Dataindsamling

Metodevalget for dataindsamlingen hviler på en ønsket indsigt i den sociale virkelighed af, hvordan informanterne oplever presset fra præstationsorienteringer gennem deres subjektive livsverden. Derfor har jeg anvendt den kvalitative forskningsmetode, da metodens forskningsspørgsmål ikke søger en objektiv besvarelse, men derimod et subjektivt perspektiv på, hvordan informanten oplever præstations- og konkurrence tendenser. Der er foretaget individuelle, kvalitative forskningsinterviews med en interesse i at forstå de unges livsverden præget af egne erfaringer, følelser og oplevelser (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 19). Jeg undersøger, hvordan den herskende præstationskultur og tilhørende tendenser opleves gennem de unges virkelighed for at forstå, hvordan de unge påvirkes af den (Järvinen & Meyer, 2017, s. 10). Således har jeg undersøgt, hvordan informanterne oplever at navigere i præstationskulturen i forskellige kontekster. Jeg har oprindeligt søgt at belyse præstationsorienteringernes påvirkning på forskellige livsaspekter af de unges liv. Jeg havde til hensigt at bidrage med et bredt billede af hvordan de herskende tendenser påvirker dem på flere forskellige aspekter. Grundet dette har jeg indsamlet viden om orienteringernes indvirkning på de unges familierelationer, sociale netværk, uddannelsesliv og arbejdsliv. Under min dataindsamling viste det sig, at informanternes studieliv og deres sociale interaktioner var de arenaer, der særligt var præget af et præstationspres, hvilket også havde en væsentlig indvirkning på deres trivsel. Af denne årsag tager analysen udgangspunkt i netop disse kontekster. Disse oplevelser har jeg dernæst fortolket på baggrund af teoretiske perspektiver. Således har jeg søgt at forstå den indsamlede empiri på baggrund af videnskabelige forklaringer (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 19).

5. 3. Anonymisering

Informanterne blev forud for interviewene orienteret om, at deres navne ville blive anonymiseret af hensyn til deres personfølsomme oplysninger. Alle informanterne blev i stedet tildelt følgende

pseudonymer: Inf. 1, Inf. 2, Inf. 3, Inf. 4 og Inf. 5. Desuden blev de informeret om, at der ikke ville blive inddraget kendetegnende beskrivelse af deres baggrund.

5. 4. Semistrukturerede interviews

Interviewene er semistrukturerede forskningsinterview, hvor temaer fra dagligdagen forsøges forstået og diskuteret ud fra de unges egne perspektiver. Strukturen i interviewet har mindet om en hverdagssamtale, men har samtidig været en professionel konstellation, hvor den indhentede viden er konstrueret mellem forsker og informant (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 20). Det semistrukturerede interview er udført i overensstemmelse med en interviewguide, hvortil informanten samtidig har haft plads til at deltage aktivt og bringe nye temaer i spil. På trods af at jeg har bestræbt mig på at give plads til, at informantens svar blev formet spontant, har jeg undervejs ledt informanten hen mod de spørgsmål, som havde til formål at afklare projektets problemformulering (2015, s. 46).

Forinden udførelsen af interviewene er alle informanter blevet oplyst om specialets problemstilling, samt interviewguidens struktur. Derefter er de blevet spurgt om samtykke til optagelsen af interviewene og blevet forsikret om, at optagelserne kun bruges til udarbejdelse af projektets analyse og vil blive slettet efterfølgende.

Interviewguiden er blevet brugt som redskab til at lede samtalen i en retning, som har omhandlet temaer, der udspringer fra teoretiske begreber såsom pres, præstation, konkurrence, anerkendelse og trivsel, som har haft relevans i forhold til besvarelsen af problemformuleringen (Tangaard & Brinkmann, 2010, 38). Temaerne udspringer fra de fremlagte teorier jf. afsnittet "Teoriramme". Teorierne fungerer således som en spørgehorisont og fortolkningsramme, som jeg spørger åbent ind til for at undersøge mine fordomme og sætte dem i spil med informanternes erfaringer (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 157).

5. 5. Interviewguide

Efter identificeringen af overordnede temaer har jeg udarbejdet nogle forskningsspørgsmål, som jeg derefter har oversat til interviewspørgsmål, der er formuleret i et forståeligt hverdagssprog. Da spørgsmålene er funderet på forforståelse og teoretisk viden, har jeg været opmærksom på, at de ikke skal være direkte teoristyrede, men også give plads til, at informantens fortælling kan udfolde sig i en retning, så deres livsverden kommer til udtryk på en autentisk måde. Da interviewet er

semistruktureret, er interviewguiden styrende for interviewet, men der er samtidig mulighed for at afvige fra de forudbestemte spørgsmål (Tanggard & Brinkman 2010, s. 38). Eksempelvis har min interviewguide indeholdt spørgsmål, der relaterer sig til presset fra præstationsorienteringer på forskellige livsaspekter af de unges liv. Jeg har oprindeligt spurgt ind til deres familie- og sociale relationer, samt uddannelsesliv og arbejdsliv, hvilket fremgår i interviewguiden (jf. Bilag 2). Desuden har jeg undersøgt hvordan temaer som pres, præstation, konkurrence og anerkendelse udspiller sig på de forskellige arenaer af de unges liv. Samtidig har jeg forholdt mig åbent overfor deres besvarelser, hvori det fremgik at disse temaer særligt prægede deres studieliv og sociale netværk. På baggrund heraf er der lagt vægt på disse to kontekster af de unges liv i specialets analyse. Derfor belyser interviewguiden, at der er foretaget en undersøgelse af forskellige livsaspekter, mens analysen er indsnævret til to arenaer, hvor præstationsorienteringer er særligt fremtrædende.

5. 6. Behandling af data

Hvert interview er lydoptaget og transskriberet skriftligt for at gøre det til et læsbart og anvendeligt produkt, som jeg har kunnet bruge til analysen (Kvale & Brinkmann, s. 235). For at optimere læsbarheden har jeg undladt ord som ”øh” og ”hmm” samt pauser, i tilfælde hvor det ikke har ændret meningen bag citatet.

Efter transskriberingen er meningsindholdet blevet kodet ud fra forskellige temaer, som var særligt fremtrædende, og der blev identificeret andre temaer, der har ligget uden for emner, som jeg oprindeligt har spurgt ind til. Heriblandt var gennemgående temaer som pres, forventninger, krav, normsæt, konkurrencelogikker, sociale interaktioner og mentalt helbred. Formålet har været at identificere de mest fremtrædende temaer, og de livsaspekter hvor disse temaer særligt kom til udtryk for at kunne udvælge analysens fokuspunkter. Nogle af temaerne vil fremgå i særskilte afsnit, mens andre vil være gennemgående.

5. 7. Ethiske overvejelser i forbindelse med metodevalg

I forbindelse med min empiriindsamling har jeg foretaget mig forskellige etiske refleksioner. Jeg har været opmærksom på at rekruttere informanter, som jeg ikke har personligt kendskab til, da jeg derved ville risikere indbygget bias, som kunne påvirkes af et forudgående kendskab. Derudover har jeg gjort mig overvejelser om, at undersøgelsens temaer for nogle kan være sårbare emner at tale om. På den ene side har jeg som forsker ønsket et så dybtgående og udforskende interview som

muligt, samtidig med at jeg viser informanten så stor respekt som muligt (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 106). Jeg har forud for samtalen sikret informanterne anonymitet. Jeg har oplyst informanterne om de gennemgående emner og retninger forud for interviewet. Derefter har jeg bedt dem om samtykke og fået bekræftelse på, at det er i orden, at vi gennemgår de nævnte temaer. Desuden er de blevet informeret om, at de til enhver tid under mødet har kunnet undlade at svare på spørgsmål, som de ikke ønsker at besvare. Herudover har jeg bestræbt mig på at udarbejde spørgsmål, der tager hensyn til ikke at krænke deltagerne.

5. 8. Udvalgelse af informanter

Jeg har valgt at afgrænse min målgruppe til unge universitetsstuderende mellem 20-30 år. Jeg har foretaget denne afgrænsning, da der ikke findes meget eksisterende empiri, som beskæftiger sig specifikt med universitetsstuderende. Dernæst har jeg foretaget afgrænsningen på baggrund af en forforståelse af, at præstationskulturen i højere grad kan være fremtrædende i den akademiske uddannelsesverden, hvor jeg har en forforståelse af, at der er øgede krav til faglighed og præstation. Aldersafgrænsningen er foretaget på baggrund af et ønske om at belyse ældre unges oplevelser, hvilket giver mulighed for at forholde sig til udviklingen af det oplevede pres gennem uddannelseslivet. Desuden har jeg en forforståelse af, at de ældre unge kan være underlagt et større pres, i og med at de både skal studere og kunne forsørge sig selv i højere grad end den yngre generation. Jeg inddrager informanter af begge køn. Jeg skelner dog ikke mellem kønnene, da der ikke er fundet betydelige forskelle i besvarelserne.

Dernæst har jeg forsøgt at udvælge informanterne ved hjælp af det sociale medie Facebook. Jeg lavede et opslag om, at jeg i forbindelse med mit specialeprojekt søgte unge universitetsstuderende, der til tider gennem deres uddannelsesliv på universiteter har følt sig pressede. Herigennem fik jeg kontakt til to informanter. Dernæst benyttede jeg mig af sneboldmetoden, da jeg gennem den ene informant fik kontakt til tre andre informanter. Jeg tager højde for, at sneboldmetoden har medvirket til, at tre af mine informanter går på samme universitet (Danmarks Tekniske Universitet) og derfor potentielt beretter om oplevelser, der til en vis grad minder om hinanden. På trods heraf hævder jeg, at der er en grad af analytisk variation mellem informanterne fra det samme universitet, da de går på tre forskellige uddannelsesretninger. Desuden repræsenterer mine fem informanter sammenlagt oplevelser fra tre forskellige universiteter: Danmarks Tekniske Universitet, Københavns Universitet og Roskilde Universitet, hvorfor jeg vurderer, at repræsentationen ikke er for ensartet (Olesen & Monrad, 2018, s. 134). Jeg har haft en bevidsthed om, at der er forskel

mellem universitetskulturer, hvorfor de unges oplevelser af præstationskulturen kan variere fra de forskellige universiteter og studieretninger. Det har således været et intentionelt valg at inddrage forskellige uddannelsesbaggrunde.

5. 9. Præsentation af informanter

Informant 1

Hun er 24 år og i gang med sin bacheloruddannelse i bygningsdesign på DTU.

Informant 2

Hun er 25 år og i gang med sin kandidatuddannelse i medicin og teknologi på DTU.

Informant 3

Han er 23 år og i gang med sin bacheloruddannelse i medicin på KU.

Informant 4

Han er 21 år og i gang med sin kandidatuddannelse i softwareteknologi på DTU.

Informant 5

Hun er 28 år og i gang med sin kandidatuddannelse i Kultur- og sprogødestudier og Psykologi på RUC.

5. 10. Kvalitetskriterier

Da den indsamlede empiri er baseret på semistrukturerede kvalitative interviews, vil kvaliteten af de empiriske resultater bedømmes på baggrund af kvalitative kvalitetskrav. Den indsamlede empiri evalueres ud fra begreberne validitet, reliabilitet og generaliserbarhed.

5. 11. Validitet

Validitet betegner projektets sandhedsværdi og handler om, hvorvidt det lykkedes at opnå relevant og gyldig viden om projektets problemstilling. Der fokuseres dermed på, om man rent faktisk undersøger det, man påstår, at man undersøger (Olesen & Monrad, 2018, s. 299). For at optimere kvaliteten og skabe gennemsigtighed for læseren i forhold til om jeg reelt besvarer min

problemformulering, har jeg i mit teoriafsnit forklaret og begrebsliggjort de fænomener og tendenser, jeg søger at undersøge og identificere i egen empiri. Jeg har på baggrund af specialets bærende teoretikere begrebsliggjort problemstillingens temaer som præstation, konkurrence og anerkendelse (jf. "Teoriafsnit"). Dernæst har jeg afprøvet spørgsmål til interviewguiden overfor medstuderende før den egentlige undersøgelse for at opnå sparring omkring, hvorvidt spørgsmålene var forståelige, og om de teoretiske begreber var operationaliseret til et forståeligt sprog (2018, s. 302). Desuden har jeg for at styrke projektets validitet bestræbt mig på at argumentere grundigt og uddybende for mine fortolkninger og refleksioner. Da jeg tilgår specialet hermeneutisk, bliver validitet et spørgsmål om, hvorvidt mine fortolkninger og argumentationer fremstår så overbevisende og velbegrundede som muligt, og om disse argumentationer er sammenhængende (Juil & Pedersen, 2012, s. 133). For at styrke mine argumentationer og fortolke så overbevisende som muligt inddrager jeg som nævnt flere forskellige teoretiske perspektiver, som med deres forskellige styrker kan bidrage til viden omkring det pres, de unge udsættes for. Petersen skitserer præstationskulturen som ramme for at forstå, hvilke forhold de unge figurerer under. Rosa belyser, hvordan aktivitetspresset udgør en fare for deres resonansfølelse, og Honneth bidrager til viden om, hvorvidt manglende anerkendelse påvirker selvforholdet og trivslen. Jeg søger derved at styrke min argumentation ved at sætte alle teoretikerne i spil gennemgående under min analyse. Desuden refererer jeg til pointer fra eksisterende empiri for at supplere og styrke min argumentation.

5. 12. Reliabilitet

Reliabilitet handler om resultaternes troværdighed, og hvorvidt metodevalget egner sig til at levere konstante målinger og registreringer af det fænomen, der undersøges. Konsistensen og troværdigheden måles ud fra, hvorvidt resultaterne kan reproducere, hvis en anden forsker undersøgte samme fænomen (Olesen & Monrad).

Da metodens grundlag for projektets empiriske viden udelukkende er baseret på kvalitative forskningsinterviews, som belyser fænomenet på baggrund af udvalgte informanternes livsverden og egne oplevelser, finder jeg det vanskeligt at argumentere for undersøgelsens reliabilitet. Det kan ikke påstås, at en anden forsker på et andet tidspunkt ville kunne opnå de samme resultater med andre informanter, da resultaterne er baseret på oplevelser, følelser og erfaringer, som varierer fra person til person. Undersøgelsens resultater er betinget af informanternes individuelle livsverden.

5. 13. Generaliserbarhed

Generaliserbarhed handler om, hvem man kan tillade sig at drage konklusioner om, og resultaternes anvendelighed i forhold til andre personer i andre kontekster end den undersøgte. Da min undersøgelse understøttes af kvalitative forskningsinterviews på baggrund af ønsket om en dybdegående viden om specialets problemstilling, snarere end at skabe en viden, der kan anvendes i andre sammenhænge, er min undersøgelse ikke generaliserbar og repræsentativ for øvrige universitetsstuderende (Olesen & Monrad, s. 306). Dette er en undersøgelse af, hvordan problemstillingens fænomen *kan* opleves på baggrund af fem udvalgte informanter. På trods af manglende overførbarehed kan den opnåede viden være relevant i sammenhængen med at forstå stigningen i antallet af unge, der udvikler mentale helbredsproblemer i form af angst, stress og depression jf. "Den nationale sundhedsprofil" (2017).

For at forbedre læserens forudsætninger for anvendelsesområdet er der gennemgående i analysen refereret til de unge som "informanter" eller til den specifikke informant for at pointere, at der ikke refereres til øvrige unge universitetsstuderende, men specifikt tolkes på baggrund af undersøgelsens informanter. Dette er gjort for at skabe gennemsigtighed om, at grundlaget for fortolkningen skabes på baggrund af den specifikke oplevelse (Olesen & Monrad, s. 307).

Dernæst har undersøgelsen påvist, at informanternes oplevelser i høj grad afhænger af og varierer fra universitet til universitet og fra studie til studie. Undersøgelsen har påvist, at præstationskulturen eksempelvis opleves som dominerende og pressende i langt højere grad blandt informanterne, der går på Danmarks Tekniske Universitet og Københavns Universitet end hos informanten, der går på Roskilde Universitet. Der tages derfor højde for, at datamaterialets resultater også præges af, hvilke universiteter og studieretninger informanten går på.

6. Analysens struktur

Følgende analyse handler om, hvordan præstations- og konkurrencekulturen presser de unge og påvirker deres trivsel og mentale helbred. For at belyse disse temaer vil analysen tage udgangspunkt i, hvordan præstations- og konkurrencelogikkerne præger de samfundsforventninger, de fem unge oplever at blive mødt af, samt den herskende kulturs påvirkning af deres uddannelsesliv og øvrige sociale netværk. Dernæst vil disse oplevelsers påvirkning sættes i relation til informanternes trivsel og mentale helbred. Slutteligt vil de gennemgående temaer relateres til coronaepidemiens påvirkning af de unges trivsel.

Analysen er inddelt i fire dele, som er dannet på baggrund af ovenstående temaer og livsaspekter, der under dataarbejdet med interviewundersøgelserne skilte sig særligt ud. Hver analysedel afsluttes med en tilhørende delkonklusion, der løbende opsummerer og fremhæver analysens centrale pointer.

Analysedel 1 tager udgangspunkt i de unges oplevelser af konkurrence- og præstationsorienteringer, som belyses på baggrund af de forventninger, de erfarer at møde fra samfundet, universitetet og deres medstuderende. Dernæst belyser afsnittet, hvordan præstationskulturen manifesterer sig gennem de unges uddannelsesliv, og hvilke præstationskrav de unge oplever at skulle efterleve. Løbende argumenteres der for, hvilken betydning disse kan have for de unges trivsel og mentale helbred. I dette afsnit vil følgende underspørgsmål blive besvaret: ***Hvilke tendenser, krav og vilkår karakteriserer præstationskulturen, som de unge oplever gennem universitetet?***

Analysedel 2 tager udgangspunkt i de unges oplevelser af, hvordan præstationsorienteringer præger deres sociale netværk, herunder interaktionen med medstuderende og sociale relationer i fritiden. I dette afsnit vil følgende underspørgsmål blive besvaret: ***Hvordan påvirkes de unges sociale interaktioner af præstationskulturen?***

Analysedel 3 tager udgangspunkt i at påvise en sammenhæng mellem de belyste tendenser fra præstationskulturen i Analysedel 1 og 2 og de unges mentale helbred. I dette afsnit vil følgende underspørgsmål blive besvaret: ***Hvilken fare udgør presset for de unges mentale helbred?***

Analysedel 4 vil diskutere de unges refleksioner over, hvilken påvirkning coronaepidemien har haft på deres trivsel og hverdag. I dette afsnit vil følgende underspørgsmål blive besvaret: ***Hvilken effekt har coronaepidemien haft på de unges trivsel?***

Tilsammen vil Analysedel 1, Analysedel 2, Analysedel 3 og Analysedel 4 udgøre en samlet besvarelse på projektets problemformulering: ***Hvordan oplever unge universitetsstuderende presset i en præstationskultur, og hvilke konsekvenser kan det have for dem?***

Den samlede besvarelse vil fremgå i afsnittet; Hovedkonklusion.

7. Præstation og konkurrence

- En trussel mod trivlsen

7. 1. Analysedel 1

I nærværende afsnit vil jeg sætte fokus på, hvordan konkurrence- og præstationsorienteringer præger de unges ungdomsliv. Dette gøres gennem deres oplevelser af samfundsforventninger og de forventninger og krav, de møder gennem deres uddannelsesliv. De herskende tendenser, krav og vilkår, som de unge løbende beretter om, sammenfattes som præstationskulturen. På baggrund af deres oplevelser, argumenterer jeg gennemgående for, hvordan præstationskulturen udgør en fare for deres trivsel og mentale helbred.

7. 2. Samfundets krav og forventninger

De makrosociologiske forhold betragtes som rammesættende for, hvad de unge tillægger værdi. Hvis deres livsvalg er præget af deres oplevelse af bestemte samfundsforventninger, kan de risikere at bestræbe sig på at imødekomme disse, frem for at handle i overensstemmelse med egne passioner og drømme, hvilket kan have betydning for deres trivsel. Derfor vil jeg starte med at belyse hvilke samfundsforventninger, de oplever at skulle leve op til for at undersøge deres tilgang til deres uddannelsesliv.

7. 3. Krav om uddannelse

Når projektet særligt fokuserer på de unges uddannelsesliv, er det, fordi dette emne har været det mest fremtrædende under de afholdte forskningsinterviews. Informanternes beretninger afspejler, at uddannelseslivet er det aspekt, hvori de prioriterer størstedelen af deres tid og energi. Ligeledes opleves kravet om uddannelse som den mest fremtrædende samfundsforventning ifølge de unge. Alle fem informanter oplever et pålagt pres om, at uddannelse er den eneste rigtige livsvej. Uddannelse bliver således en betingelse for at være en del af samfundets værdifællesskab. En af de unge beretter om dette i følgende uddrag;

Inf. 5: "Der forventes, at man har styr på sit liv i form af, at man har en uddannelse, og at man ved, nogenlunde hvilken retning man vil gå. Man lærer tidligt, at uddannelse er den eneste rigtige vej i livet. Derfor har jeg aldrig overvejet andre alternativer, før jeg begyndte på universitet."

Citatet demonstrerer et narrativ om, at uddannelse er vejen til det gode liv. Man kan derfor undre sig over, om disse unges uddannelsesvalg er et resultat af presset fra ydre forhold. Det sætter spørgsmålstegn ved, om deres uddannelsesvalg beror på en konkurrencelogik om at leve op til samfundets forventning i form af at blive en "god soldat i konkurrencestatens tjeneste" (Pedersen, 2011) frem for at prioritere egne forventninger og mål.

Ifølge ungdomsforsker Noemi Katznelson opfatter unge generelt uddannelse som et tegn på, at man er "noget eller nogen". Hvis man derfor ikke tager en uddannelse, er man således ikke rigtig "noget". Uddannelse kan i denne sammenhæng forstås som en dannelsesfaktor for den unges identitetsskabelse. Den er således en væsentlig markør for, om den unge betegnes som en succes (Katznelson, 2014, s. 158). I denne sammenhæng kan man forstå de unges tilgang til uddannelsen som ikke alene en betingelse for deres faglige evner og konkurrencedygtighed, men også en betingelse for deres identitetsskabelse, som er påvirket af ydre samfundsforhold. Denne forståelse bliver videreført i nedenstående citat;

Inf. 3; "Jeg har en roomie, som har valgt ikke at tage nogen uddannelse. Han har et arbejde, og han hygger sig. Men han bliver dømt rigtig hårdt på det. Når jeg har venner på besøg, er det tit der snakken falder på: Hvis ikke du skal uddanne dig? Hvad skal du så? Det er, som om de ikke bare kan se ham for det menneske, han er, men han skal have en uddannelse for at blive betragtet som "normal."

Inf. 3's oplevelse af hans venners tilgang og betragtning af uddannelsens betydning kan ses som en konkurrencelogisk forståelse, hvor individet ikke tillægges nogen værdi uden sin faglighed (Pedersen, 2010, S. 192). Han oplever, at hans roomie ikke betragtes som "normal", fordi han ikke er ligeværdig med de andre pga. sin manglende faglighed. Ifølge Honneth bliver fagligheden i form af uddannelse derfor en betingelse for at opnå en social og samfundsmæssig synlighed (Honneth, 2003, s. 105). Inf. 3's venner erkender hans roomie som individ, men anerkender ham ikke uden en uddannelse (2003, s. 22). Dette ledes tilbage til Katznelson pointe; roomien er ikke "noget eller nogen" uden en uddannelse, og han opnår derfor ikke anseelse som en "normal" ung samfundsborger gennem Inf. 3's vennegruppe.

På baggrund heraf vil jeg i henhold til Axel Honneth karakterisere uddannelsens rolle i de unges livsverden som den solidariske sfære, der er adgangsgivende for de unges mulighed for at opnå social værdsættelse af deres konkrete egenskaber og præstationer og dermed leve op til samfundets

forventninger (Honneth, 2006, s. 127). Når uddannelse opleves som en betingelse for at opnå en samfundsmæssig værdsættelse, bliver anerkendelse betinget af, at man præsterer at få en uddannelse og helst en lang og statusgivende uddannelse. De unges kamp om anerkendelse og kravet om selvrealisering gøres dermed til et selvstændigt projekt, som foregår gennem uddannelseslivet (Høilund & Juul, 2015, s. 140).

7. 4. Krav om prestige

Udover et oplevet pres om at uddanne sig kan de unges tilgang til uddannelsen også være præget af en konkurrencelogisk forståelse af hvilke uddannelsesretninger, der giver særlig anseelse. I interviewene blev bestemte uddannelsesretninger omtalt af fire af informanterne som særligt værdige. Inf. 4 udtaler følgende;

Inf. 4: "Det jeg oplever fra samfundet og det fællesskab, som jeg omgås med er, at der er en forventning om, at man skal tage de her "Ali-uddannelser"; advokat-, læge- og ingeniøruddannelser. Man skal helst uddanne sig så meget som muligt. I min omgangskreds er der fx mange, der læser medicin på Panum. Jeg føler ofte, at de ikke har valgt det, fordi at de vil, men fordi der har været et samfundspres. Man skal helst uddanne sig så højt som muligt, have et deltidsjob og ligesom være selvforsørgende, som minimum."

Udlægningen om "Ali-uddannelserne"; læge, ingeniør og advokat, som bliver tillagt en særlig anerkendelsesværdi ifølge Inf. 4, indikerer en ulige fordeling af hvilke typer uddannelsesbaggrunde, der gør sig særligt fortjent til samfundsmæssig anerkendelse. Der kan være en relateret årsagssammenhæng mellem denne oplevelse af samfundsforventning og informanternes uddannelsesvalg. Fire ud af de fem informanter er tilfældigvis i gang med en såkaldt "Ali-uddannelse", da tre informanter er ingeniørstuderende, og en er medicinstuderende. Uddannelsens symbolske prestigemæssige ry kan forstås som en form for konkurrencedygtighed. De unge universitetsstuderendes kamp om anerkendelse kan resultere i intern konkurrence om, hvilken uddannelsesbaggrund, der tillægges den største prestige-værdi. Desuden tegner det et billede af hierarkiske rangordninger, som fastlægger, hvilken social værdsættelse den enkelte kan gøre sig fortjent til på baggrund af sin uddannelse og dens tilknyttede faglighedsniveau. Det fremgår i citatet, at disse faktorer er afgørende for graden af den sociale bekræftelse blandt det sociale fællesskab (Honneth, 2003, s. 46- 47). Dette medfører, at nogle af universiteterne bliver tildelt

lavere værdi og anseelse på baggrund af den valgte uddannelsesretning. En af de unge udtaler følgende:

Inf. 1: "Jeg føler stadig, at der er nogle samfundsforventninger om uddannelsernes titler og prestigeværdier(...) Der er jo også interne jokes på universiteterne. Fx så disser man rigtig meget RUC for at være alt for humanistiske. Man joker med, at det ikke engang er en rigtig uddannelse. Det vil man jo aldrig sige om medicinstudiet, fordi det er en meget respektabel uddannelse. Der er noget helt grundlæggende forkert ved, at man tildeler mennesker mere værdi, hvis de har en mere prestigefyldt uddannelse. Det er ikke ligeså nemt at have med menneskeliv at gøre, som det er at være bager. Det er helt forskellige ting. Men selve værdien i at gøre det, synes jeg ikke bør være mindre."

Citatet illustrerer, hvordan den unge oplever en ulige klasseinddeling af universiteterne, som kan betragtes som en ulige fordeling af mulighederne for social anerkendelse (Honneth, 2003, s. 70). På samme måde kan disse "jokes", som Inf. 1 er vidne til, tolkes som en intern forståelse af, at universiteterne i den sociale kreds er inddelt i forskellige hierarkiske ordninger, hvor anseelse og konkurrencedygtighed vurderes på baggrund af det tillagte prestigesymbol. En høj, akademisk uddannelsesbaggrund kan forstås som et symbolsk middel, der giver nemmere adgang til konkurrencestatens værdisystem. Uddannelsesrang er en generel samfundsmæssig tendens, og det er klart, at de uddannelsesgrader, som anses essentielle for samfundet medfører højere grad af social værdsættelse. Men det relevante for mit projekt er, hvordan denne samfundstendens influerer de unge. Hvis de unge oplever, at der florerer "jokes" med visse uddannelsesbaggrunde, vil de potentielt internalisere disse holdninger, som har betydning for deres valgte livsvej. Endvidere kan det indvirke på deres trivsel gennem uddannelseslivet, såfremt de unge vælger uddannelsesretning for at leve op til de forventninger, de møder, frem for at vælge ud fra deres egne interesser.

Desuden afspejler citatet og tendensen til "jokes", at dette interne værdisystem af uddannelsesretninger inden for den akademiske verden er præget af en hård tone. Inf. 1's fortælling om, at der "jokes" med RUC-studerende, mens de medicinstuderende respekteres, leder mig til at uddybe Katznelsons pointe. Uddannelse i sig selv forstås ikke som et succeskriterium i Inf. 1's oplevelse af den akademiske uddannelsesverden. De unge bliver først anerkendt af omgangskredsen for at være "noget eller nogen", når de har en statusgivende uddannelse med prestigeværdi. Dette understøttes yderligere i nedenstående citat:

Inf. 1: "Jeg har prøvet at være samlet med en masse forskellige studerende til fredagsbarer på nogle af universiteterne. På et tidspunkt var jeg med en gruppe medicinstuderende, og der var nogle humaniorastuderende. Der blev jeg for første gang overrasket over, hvor meget uddannelsesbaggrunden blev vægtet gennem det sociale(...) Den humaniorastuderende præsenterede sig selv og fortalte, hvad hun studerede. Så svarede en af de medicinstuderende, at de ikke kendte til den uddannelse, men at de læste medicin og det ved alle jo, hvad er."

Citatet belyser ovenstående pointe. Der er bestemte spilleregler for, hvem der gør sig fortjent til anerkendelse og succes. Inf. 1 oplever, at disse rangordninger sætter præg på de studerendes relationer og skaber en form for undertrykkelse af dem med akademiske uddannelsesbaggrunde, som ikke befinder sig i top 3 af de såkaldte Ali-uddannelser. Disse oplevelser af rangordninger er relevante at forstå, da de potentielt influerer de unges selvforståelse og belyser en akademisk studiekultur, hvor der er høje krav til, hvem der anses som værdige individer.

7. 5. Internaliserede samfundsforventninger

I forlængelse af de unges oplevelse af samfundsforventningerne og uddannelsesrangordningerne har jeg undersøgt, hvordan disse influerer nogle af de unge. En af de unge deler følgende erfaring:

Inf. 2: "Det har været svært at få samfundets forventninger til at passe med mine egne. Først når jeg er blevet ældre, er jeg blevet bedre til at gøre noget, jeg selv vil. Men det er helt sikkert noget, der har påvirket mig meget og de valg, jeg har taget... Også mit uddannelsesvalg. Jeg tror, at hvis der ikke var sådan et stort pres udefra, havde jeg nok ikke valgt det den dag i dag.

U.t.: Hvorfor?

Inf. 2: Jeg har tænkt, at når man er færdiguddannet, skal man have et stabilt job og en stabil økonomi. Det lå bare til højrebenet, at man valgte noget, der gav en god løn, hvor der var sikret jobs efter, og ikke så meget hvad der interesserede en. Det var mere fornuftigt og logisk, og ikke et valg der var baseret på følelser. Titlen har også gjort, at jeg har haft lyst til at tage den (red. uddannelsen), desværre. Så tror jeg også, at det har været noget prestige over det, for at være ærlig."

Inf. 2 oplever et pres fra ydre samfundsforhold, der påvirker hende til at træffe valg på baggrund af konkurrencebetonede logikker. Denne internalisering kan være intensiveret og påvirket af de

påviste rangordninger og betydningen af uddannelsens prestige værdi, der præger de sociale interaktioner. Ifølge Bourdieu kan prestige værdien i denne sammenhæng betragtes som en form for ”symbolsk kapital” (Bourdieu, 1999, s. 249), der er adgangsgivende for samfundsmæssig værdsættelse. Jo mere optimeret konkurrenceevnen er, desto lettere fortjenes billetten til fællesskabets hele og den solidariske anerkendelse (Honneth, 2006, s. 127).

Inf. 2 udtrykker desuden i citatet, at hendes valg er præget af et økonomisk rationale, som belyser en internalisering af de værdier, som konkurrencestaten beror på. Inf. 2’s rationale er i overensstemmelse med en konkurrencelogisk og samfundsøkonomisk forestilling om, at uddannelse skal bruges som et redskab for økonomisk konkurrence (Pedersen, 2010, s. 188). Hun tilsidesætter egeninteressen og fokuserer på effektivisering af egne færdigheder, der egner sig til at kunne kæmpe og konkurrere med de andre kandidater på det store marked.

Faren ved hendes internalisering af konkurrencelogikker kan ifølge Anders Petersen skabe en ageren, som er uafhængig af egen tilværelse, og kan udhule meningen i handlingerne og gøre den tom (Petersen, 2016, s. 115). Det skyldes, at hun begrænses i sine udfoldelsesmuligheder og presses til at handle efter dem, som samfundet foreskriver. Konkurrencelogikkerne kan udviske fokuset på livsfølelser, som har betydning for individets trivsel. I følgende citat beskriver Inf. 2, hvordan hendes vægtning af at tage en uddannelse, som var baseret på logik frem for interesse, har påvirket hendes uddannelsesliv:

Inf. 2: *”Man føler lidt, at man ikke har sig selv helt med. Når jeg fx læser og tager til undervisning, er det jo ikke, fordi at jeg synes, det er mega spændende. Jeg gør det for at komme igennem det (...) Det påvirker mig vel på den måde, at jeg ikke rigtig nyder det, jeg laver. Det gør det hele meget sværere. Jeg tror, at hvis jeg havde valgt en uddannelse, som jeg virkelig brændte for, ville det også være nemmere at komme igennem den og ikke føles så tungt.”*

Ifølge Petersen viser citatet, at efterlevelsen af logikkerne resulterer i, at Inf. 2 mister forbindelsen til det samfundsmæssige ”overindividuelle” og derfor oplever en form for meningstomhed (Petersen, 2016, s. 115). Når hun ytrer, at hun ikke nyder det, hun beskæftiger sig med, men gør det ”for at komme igennem” uddannelsen, afspejler det en følelse af manglende mening, som kommer fra at handle konkurrencelogisk, frem for at følge egne drømme og passioner. Når hun i stedet udøver handlinger, som hun ikke går helhjertet ind for, forstås det ifølge Hartmut Rosa som en fremmedgørelse over for egne handlinger (Rosa, 2014 s. 94). At hun derudover beskriver, at det

føles ”tungt”, indikerer en følelse af nedtrykthed. På baggrund af Rosas forståelse kan det tolkes, som om hendes nedtrykthed kommer fra manglende resonansfølelse i udøvelsen af de praksisser, som hun gør sig gennem sin uddannelse. Tabet af resonans kan derfor føre til en selv fremmedgørelse (Rosa, 2014, s. 109). Ifølge Ehrenberg kan denne form for fremmedgørelse potentielt føre til ”burn out” i form af psykisk mistrivsel (Rosa, 2014, s. 70). I Analysedel 3 vil jeg nærmere belyse, hvilket udfald denne form for fremmedgørelse har haft på Inf. 2’s mentale helbred.

7. 6. Universitetets mobilisering af konkurrencelogikker

Udover de unges beretninger om samfundsforventningerne fortæller nogle af dem desuden om, at præstations- og konkurrencelogikker præger de institutionelle forhold. Dette opleves bl.a. gennem nogle af institutionens aktører. Denne identificering var fremtrædende på baggrund af Inf. 3’s oplevelse af et møde med hans studievejleder. Han ønskede at tale med vejlederen om at holde orlov pga. personlige problemer. Inf. 3 fortæller om studievejlederens reaktion i følgende citat:

Inf. 3: ”... Jeg fik at vide, at de havde investeret mange penge i vores uddannelse indtil videre, så de ville helst ikke have, at man holder pause. Det var, som om at hun indirekte forsøgte at tale mig fra det. I gymnasiet havde jeg aldrig en følelse af at være en investering. Nu oplever jeg nærmest, at der bliver lagt pengetegn på min værdi på uddannelsen. Det føler jeg ligger et endnu større pres på at skulle blive på uddannelsen. Jeg er jo stadig ung i sidste ende, så jeg ved jo ikke helt sikkert, hvad jeg gerne vil med mit liv. Men det får mig til at føle, at jeg skylder samfundet noget, når de har investeret millioner af kr. på uddannelsen. At jeg bør gengælde det ved at betale penge tilbage i skat, på et eller andet tidspunkt.”

Inf. 3’s oplevelse kan tolkes, som om han føler, at vejlederen italesætter ham som en økonomisk ressource, der har til formål at skabe materiel værdi for samfundets velstand. Denne interaktion er præget af en konkurrencebetonet forståelse, hvor den unge opleves som et stykke arbejdskraft, der skal være produktivt, effektivt og tjene konkurrencestatens mål frem for sine egne (Pedersen, 2010, S. 196). Den unge oplever at blive pålagt ansvaret for at realisere sig selv gennem incitament og derigennem bidrage til den agerende velstand (Pedersen, 2010, s. 197), fremfor at handle ud fra egne formål. Institutionens foreskrevne konkurrencelogikker i forhold til at gøre ham bekendt med den økonomiske kapital, der er investeret i hans uddannelse opleves som en begrænsning af hans udfoldelsesmuligheder (Pedersen, s. 115), da han holdes ansvarlig overfor udnyttelse af incitamentet. Man kan fortolke det som en indirekte opfordring til at udfolde og leve op til rollen

som ”den gode studerende”, ergo også den gode repræsentant for konkurrencestaten. Ifølge dette rationale må informanten dermed tilsidesætte egne formål og behov for pause for at kunne leve op til konkurrencestatens krav (Pedersen, 2010, s. 192). Baggrunden for vejlederens økonomiske fokus kan ses i lyset af de seneste års reformer, som har til formål at opfordre de studerende til at færdiggøre uddannelsen så hurtigt som muligt, så de derefter kan komme ud på arbejdsmarkedet og bidrage konstruktivt til samfundets reproduktion jf. Fremdriftsreformen, som folketinget vedtog i 2013. Universiteterne får en færdiggørelsesbonus for de studerende, der bliver færdige til normeret tid (Petersen, 2016, s. 99).

Når Inf. 3's interesser og behov for orlov overskygges af et økonomisk rationale, kan det medføre nogle uretsfølelser hos ham. Han beskriver i nedenstående citat, hvordan han oplevede mødets udfald:

Inf. 3: ”Det var, som om hun ikke lyttede til det, jeg sagde. Jeg kom der jo for at få vejledning omkring, hvordan jeg skulle forholde mig til et evt. orlov, fordi at jeg havde det dårligt. I stedet nævnte hun alle de her andre ting, som gjorde, at jeg bare blev endnu mere stresset. Jeg følte ikke, hun rigtigt forholder sig til mit problem, og det var virkeligt frustrerende.”

Inf. 3 ytrer, at studievejlederen negligerer hans interesser og ikke lytter eller forholder sig til hans problem. Ifølge Honneth kan en sådan oplevelse betragtes som en form for usynliggørelse (Honneth, 2003, s. 102). Når Inf. 3 oplever manglende synlighed og komplet tilsidesættelse af egne interesser, krænkes han som etisk person (Høilund, 2015, s. 33). Hans oplevelse af, at dette føles ”virkelig frustrerende” indikerer en uretsfølelse, som affødes af studievejlederens manglende evne til at anstrenge sig for at forstå ham, hvilket fører til frustration hos den unge (Honneth 2003, s. 56). Ifølge Honneth kan Inf. 3's oplevelse ses som en følelse af ikke at blive taget alvorligt, hvilket efterlader ham i en potentiel kamp for at blive hørt og forstået.

7. 7. Den værdige præstation på universitetet

Kampen om anerkendelse præges i høj grad af præstations- og konkurrencelogikker. Ikke kun mellem de studerende og aktøren, men disse logikker fremføres at præge den herskende kultur i helhed, som de unge navigerer under uddannelsen. Alt måles på baggrund af præstation og konkurrence, også den unges fortjeneste af anerkendelsen. Ifølge Honneth har de unges anerkendelsesbetingelser betydning for deres selvforhold og trivsel. Derfor har jeg undersøgt, hvordan de unge oplever at blive anerkendt for deres faglige kvaliteter og bidrag (Honneth, 2003, s.

16). I denne sammenhæng har jeg spurgt informanterne, om de har oplevet at føle sig værdsat for deres faglige bidrag. En af de unge udtaler følgende:

Inf. 2: "Det har jeg faktisk ikke. Det forventes jo bare, at man gør det, man skal gøre. Hvis man klarer sig godt, er det jo ikke, fordi at man har gjort noget ekstraordinært. Man er bare endnu en, der har gjort det samme, som en anden har gjort, så hvorfor skulle man sættes ekstra pris på. Selv til min bacheloreksamen, hvor det gik godt, og jeg fik en god karakter, så var det bare sådan.. videre. Der var ikke noget anerkendelse eller noget som helst. Så hvis man ikke er god til at give det til sig selv, så kommer det bare ikke. Men det er vildt, det har jeg ikke."

Den unge udtaler, at hun ikke har oplevet den sociale bekræftelse i form af solidarisk anerkendelse gennem hendes uddannelsesliv (Honneth, 2006, s. 127). Derudover beretter hun om, at den manglende anerkendelse kan skyldes, at hendes præstation ikke adskiller sig fra de andre studerendes præstationer. Hun oplever ikke, at det at få en god karakter og klare sig fagligt godt medfører en belønning af værdsættelse og anerkendelse. Disse faktorer oplever Inf. 2 ikke som tilstrækkelige for at fortjene anerkendelse i en akademisk uddannelsesverden, fordi der ifølge hende er en udbredt forståelse af, at den gode præstation er den, alle de andre også formår at præstere. Hun oplever, at de sociale standarder for, hvilke bedrifter og præstationer der opfattes som succesfulde, lægger op til en særlig "ekstraordinær" indsats. Det handler således ikke kun om at præstere godt, men om at præstere bedst, idet et godt resultat er normen. Ifølge Inf. 2 tillægges karakteren i sig selv ikke samme værdi på universitetet, som visse studier peger på, at den gør i gymnasiet. Præstationen og anerkendelsen fortjenes gennem opfyldelse af andre særlige kriterier. I næste afsnit kommer jeg nærmere ind på, hvilke kriterier og indsatser informanterne erfarer som anerkendelsesværdige (Se afsnittet: Universitetets præstationskultur i form af en "overambitiøs kultur").

Udover manglende anerkendelse for Inf. 2's faglige bidrag belyste hun desuden gennem undersøgelsen en anden form for manglende anerkendelse. En længsel efter at føle sig synliggjort. Dette understøttes i Inf. 2's oplevelse i følgende citat:

Inf. 2: "Jeg kunne godt føle mig lidt ligegyldig nogle gange. Du bruger hele din dag på uddannelsen, 5 dage om ugen, og du bliver ikke rigtigt set eller hørt. Belønningen var ens karakter. Det har jeg haft svært med gennem mit studie. Der var ikke nogen, der komplementerede ens"

arbejde. Det var karakteren, der var nok. Man følte lidt, at de lukkede af for en, og at man blev robotagtig på uddannelsen.”

Inf. 2 giver udtryk af, at hun oplever sig selv som “robotagtig”, og at der blev ”lukket af” for hende på uddannelsen. Dette indikerer en oplevelse af at være en ud af mange og ikke blive synliggjort. Ifølge Honneth kræver en synliggørelse af individet en ekspressiv handling, hvor en person i interaktionen anerkender individet (Honneth, 2003, s. 22). Citatet indikerer i stedet et miljø, hvor de studerendes afhængighed af denne form for anerkendelse bliver overset. Kampen for at yde den bedste præstation bliver ikke kun en kamp om den sociale værdsættelse for de unges faglige bidrag, men også en kamp for at føle sig synlig. Den “robotagtige” oplevelse kan desuden tolkes som en manglende integrering i de kontekster og interaktioner, som Inf. 2 befinder sig i på uddannelsen, som potentielt afstedkommer fra den herskende præstationskultur.

7. 8. Universitetets præstationskultur i form af en “overambitiøs kultur”

I dette afsnit vil jeg belyse, hvilke krav og vilkår de unge oplever at være underlagt under den herskende præstationskultur på uddannelsen for at leve på til den ”ekstraordinære” indsats og gøre sig anerkendelsesværdige.

Min undersøgelse angiver, at fire ud af fem informanter oplever en fælles forståelse af, hvilke tendenser der gør sig gældende i den akademiske uddannelsesverden. De tre ingeniørstuderende og den ene medicinstuderende beretter om de samme gennemgående træk. Den humanistiske studerende oplever præstationskulturen i langt mindre og nedtonet grad. Der bliver således dannet en forståelse af, at presset fra præstationskulturen opleves forskelligt afhængig af valget af studium og universitet.

Resultaterne af de fire informanters oplevelse af præstationskulturen afspejler, at anerkendelse blandt deres medstuderende optjenes på baggrund af subjektets ambitionsniveau. Informanterne forestiller sig, at ambitionsniveauet helst skal være ”overambitiøst”, hvilket illustrerer en præstationskultur, som tager form af en ”overambitiøs kultur”. Dette ambitionsniveau måles ud fra elementer som dobbeltsemestre, overarbejde og forskningsarbejde. Dermed anses det ikke for bemærkelsesværdigt, at et højt ambitionsniveau påskønnes. Dog vil tildeling af titlen som ”overambitiøs” i en almen forståelse have negative konnotationer, hvorimod den ifølge informanterne udgør et positivt ”label”. Den, der får tildelt titlen som ”overambitiøs”, har dermed gjort sig fortjent til anerkendelse blandt de medstuderende på universiteterne ifølge de fire

informanter. I denne sammenhæng vil jeg fremhæve Inf. 3's oplevelse af den nævnte præstationskultur. Han oplyser følgende:

Inf. 3: "På mit studie er der mange mennesker, der er overambitiøse. Der er tit snak om at tage dobbeltsemestre og aflevere specialet før tid. Der er et prestigebehov i at kunne sige, at man har et forskningsjob, kan tage en 16 timers sygeplejevagt, besluttet sig for hvilket speciale ud af de 38 man gerne vil skrive om. At tage uddannelsen, bestå sine eksaminer og få gode karakterer er overhovedet ikke nok til at være en "ordentlig medicinstuderende". Uden at undervisere og skolen fortæller os det, så er der samtaler, der kører blandt eleverne om, at forskning, at skrive artikler, at komme igennem hurtigt og at få kontakter er vigtigt (...) Studiet kræver jo ikke, at du forsker og gør alle de her ekstra ting, men der er en hel masse regler, som bare er indforstået blandt alle studerende, og ingen italesætter dem som at være negative. Alle accepterer dem bare for det, de er. Det er et helt særligt sprog."

Den unge oplever en såkaldt "overambitiøs kultur", som omfatter implicite krav i form af dobbeltsemestre, overarbejde og forskningsarbejde, som ikke er direkte krav fra studiet, men "en hel masse regler som bare er indforstået blandt alle studerende". Ifølge Petersen kan vi karakterisere disse uskrevne regler som præstationslogikker (Petersen, 2016, s. 62). Den unge må således selv anstrenge sig for at finde ud af, hvilke sociale regler og normer der hersker i den akademiske uddannelsesverden, hvilket kan være udmattende. Disse logikker omtaler Inf. 3 som "et særligt sprog", der "bare accepteres". Det kan således tolkes, at de unge accepterer præstationslogikkerne som efterstræbelsesværdige, i og med at anerkendelse konstitueres af social accept.

I denne sammenhæng fortolker jeg, at når stadig flere unge vælger at tage akademiske uddannelser, bliver det i højere grad betragtet som et normativt niveau. Udviklingen af en "overambitiøs" kultur kan derfor skyldes et pres for at præstere "ekstra" eller yde en "ekstraordinær" indsats for at skille sig ud og yde noget, der udmærker sig ud over det almene.

Desuden kan denne "overambitiøse" præstationsorientering, som Inf. 3 beretter om relateres til forskningsartiklens "Picture Perfect"'s pointe om, at unge har en tendens til at forvalte sig selv som et CV. Ungdomsforskerne O'Flynn og Petersen identificerer en øget tilbøjelighed til at forvalte sig selv som et "Self as portfolio" (O'Flynn & Petersen 2007, s. 468). Når selvet betragtes som et CV, bliver selvet udviklet og forfinet med henblik på at fremstå så imponerende og overbevisende som

muligt. Der må helst ikke indgå nogen huller, og dette resulterer i et pres på kontinuerligt arbejde uden grænser. Det resulterer i et endeløst selvarbejde, der drives af selvets forandrings- og udviklingsbehov (Sørensen et al., 2017, s. 40). Dette kan begrunde Inf. 3's oplevelse af den herskende tendens om implicite krav om overarbejde, dobbeltsemestre og forskning, som drives af behovet for at forfine CV'et, da de således forfiner selvet. Derved kan det skabe en fornemmelse af aldrig at komme i mål, idet de unge positionerer sig som et CV, der hele tiden skal bygges videre på (2017, s. 44). Dette pres kan udmatte de unge på sigt og resultere i en negativ påvirkning af deres mentale helbred.

Selv hvis den unge vælger ikke at følge de nævnte præstationslogikker, kan de ikke skrive sig helt fri fra dem. Præstationslogikkerne udgør ikke blot kravene for at "klare sig i konkurrencen" rent fagligt. Disse logikker optræder som betingelser for egen selvrealisering og udvikling, hvilket fremføres i nedenstående uddrag;

Inf. 3: "Jeg har ikke lyst til at bruge al min fritid på at knokle for at arbejde eller studere hele tiden. Men når jeg kigger på de andre derovre (red. på studiet), er det, som om at det er noget man skal gøre for at rykke sig i livet. Hvis man ikke deler det samme ambitionsniveau, så er man ikke "med på bølgen". Så bliver du set på en, der ikke rigtigt tager livet seriøst eller bliver til noget. De får nærmest medlidenhed med en."

Selvom Inf. 3 giver udtryk for ikke at bestræbe sig på at leve op til det såkaldte ambitionsniveau, oplever han stadig at blive påvirket af et underliggende pres. De implicite krav optræder ikke blot som betingelser for at blive den "overambitiøse" studerende, men også som betingelser for at "rykke sig i livet". Dette kan indikere en forståelse af, at de påviste præstationslogikker betragtes som tilskyndelser til egen selvudvikling, fremfor blot at have indvirkning på udvikling af fagligheden. Ifølge Ehrenberg kan disse implicite krav betragtes som sociale påbud efterfulgt af sanktioner, hvis individet ikke evner at leve op til kravene (Petersen og Brinkmann 2016). Hvis Inf. 3 ikke lever op til kravene om dobbeltsemestre, forskningsarbejde og overarbejde, udelukkes han fra muligheden for selvudvikling og at fremstå som et overbevisende CV. Dette medfører desuden en risiko for udstødelse fra det sociale fællesskab blandt de medstuderende, da han i så fald ikke er "med på bølgen". Ifølge forskningsartiklen "Picture Perfect" kan den unge ved manglende evne til at leve op til præstationskravene risikere at stå udenfor fællesskabet, da det er gennem præstationerne, den unge kan gøre sig bemærket som en del af den faglige og sociale elite og blive en af de dygtige og populære (Sørensen et al., 2017, s. 40). Hvis Inf. 3 ikke følger trop med

ambitionsniveauet, udvikler han sig ikke i takt med de andre og risikerer socialkulturel marginalisering. Herved opstår tvangsformen om påbuddet om at udvikle sig, eller som Brinkmann ville kalde det: påbuddet om at realisere sig selv (Brinkmann & Petersen, 2015). Ifølge Petersen handler selvrealisering i dag om konstant udvikling (Petersen, 2016, s. 69). Dette påbud kan opleves som et voldsomt pres, da kampen om anerkendelse gennem uddannelsen bliver til en kamp om individets evne til konstant at udvikle sig selv og leve op til præstationskravene for at fortjene titlen som den “overambitiøse” studerende. Den unges evne til at leve op til disse krav udgør anerkendelsesfortjenesten for præstationen, social accept og en position som ligeværdig blandt medstuderende.

Hvis de studerende skal evne at leve op til de førnævnte krav, forudsætter det, at de konstant må holde sig igang og undgå at gå i stå (Petersen, 2016, s. 71). Denne præmis genkendes af Inf. 3, som beskriver et pres og en forventning om øget aktivitet på forskellige felter på samme tid. Inf. 3 udtaler:

Inf. 3: ”En af mine veninder er i gang med at åbne en klinik, samtidig med at hun forsker og arbejder med to forskellige jobs. Derudover er hun i gang med hendes største eksamen på studiet. Jeg synes, det er for meget, men det er det normale at gøre derhenne. Folk tager flere 16-timers vagter i træk, mens de sidder på vagten og skriver forskning og er i gang med at læse op til 3 forskellige eksaminer. På mit studie bliver det lidt glorificeret, og folk tænker, der er mere prestige i det. Jeg er dog sikker på, at jeg nok skal blive en god læge, selvom jeg ikke har forsket. Men man kan ikke undgå at sammenligne sig selv med de andre(...)”

På baggrund af uddraget kan man argumentere for, at de unge er underlagt kravet om aktivitet, idet de skal præstere på flere felter på samme tid. Aktivitet kan defineres som et paraplybegreb, der dækker over forandringer som fleksibilitet, mobilitet, initiativrigdom, motivation, tilpasningsdygtighed og omstillingsparathed (Boltanski og Chiapello, 1999, s.168). Når Inf. 3 ikke følger samme tempo som de medstuderende, oplever han at blive stresset af “at gøre for lidt”. Øget aktivitet bliver en forudsætning for at kunne leve op til ”ambitionsniveauet”, optimere sig selv som produktivkraft og gøre sig “lækker” over for det fremtidige arbejdsmarkedet (Petersen, 2016, s. 75). Ifølge Rosas rationale kan informantens oplevelse af studiemiljøet karakteriseres som et accelererende studiemiljø, hvor de unges tilværelse er et resultat af samfundets forøgede livstempo. Uddraget illustrerer, at de unge forsøger at optimere og maksimere tiden, så de kan udnytte den og nå så meget som muligt, hvorfor de f.eks. ender med at lave forskningsprojekter, mens de har en 16

timers sygeplejevagt. Effektiviteten af aktiviteten måles således af udbyttet per tidsenhed (Rosa, 2014, s. 29 Rosa). Det fremgår i citatet, at de unge må følge trop og håndtere det accelererende studiemiljø og pres, som de er underlagt ved at multitask og præstere på forskellige felter på samme tid (Rosa, 2014, s. 29). Multitaskingen reducerer potentielt de unges mulighed for fordybelse i studiet og arbejdet. Deres studiemiljø og præstationskrav kan ifølge Petersen sætte individet under et ekstremt pres, der bidrager til tab af mening, og dermed gør individet sårbart i forhold til at udvikle en depression (Petersen, 2010, s. 15). Der berettes endvidere om, hvordan den øgede multitasking påvirker nogle af de studerende i nedenstående uddrag:

Inf. 3: "Jeg kan jo godt se på de andre, som kører på det højtryk, at de ikke gør det, fordi at de synes, at det er det fedeste, men fordi at de bare prøver at leve op til det "overambitiøse" niveau ligesom resten. Min veninde fx (red. der henvises til veninden fra forrige citat) ringer tit til mig grædende. Selvom hun klarer sig og er super ambitiøs, og det hele kører for hende, så ringer hun tit grædende, fordi hun alligevel bliver så stresset af det."

Ifølge Rosa kan venindes reaktioner bunde i den manglende fordybelse i de handlinger, hun udøver, hvor hendes nedtrykthed og stressreaktion kan betragtes som en følelse af fremmedgørelse over for hendes handlinger, hvilket afføder en følelse af tab af resonans (Rosa, 2014, s. 94). Dette medfører potentielt en følelse af uoverskuelighed. I denne forstand kan det omtalte aktivitetspres og dets påvirkning på individets oplevelse af resonans udgøre risikoen for udviklingen af stress. Dog tolkes travlheden ikke som den primære stressfaktor og fare for hendes helbred. Presset kommer nærmere fra den betingelse, at hun skulle multitask for at leve op til præstationskravene. Således er det akkumulationen af de forskellige krav, der medfører den øgede følelse af pres. Som konsekvensen begrænses fordybelsen og resonansen, hvilket fører til en følelse af meningsløshed, som igen afføder hendes stressreaktioner og gråd. Dette stemmer overens med sociologen Aaron Antonovsky teori om, at mennesket må opleve tilværelsen som meningsfuld og håndterbar, hvis det skal kunne klare psykiske og fysiske problemer med helbredet i behold (Antonovsky, 2000). Ligeledes beretter rapporten "Når det er svært at være ung" om en sammenhæng mellem de unges oplevelse af meningsløshed og de unges generelle helbredsvurderinger. Rapporten påviser, at jo oftere de unge oplever, at de ting, de foretager sig i hverdagen, er meningsløse, desto større er sandsynligheden for, at de ligeledes vurderer deres helbred negativt (Nielsen, Sørensen & Osmec, 2010, s. 37). Dermed tolker jeg, at præstationskulturens aktivitetspres medfører en manglende fordybelse og tab af resonans som den primære fare for de universitetsstuderendes trivsel.

På trods af at de unge kan have forskellige tilgange til studiet, beretter Inf. 3 om, at han ikke oplever, at nogen som helst kan undslippe presset fra de nævnte præstationskrav. De er dermed alle underlagt det accelererende pres og de performative logikker. Den herskende "overambitiøse" præstationskultur fremstår således altdominerende. Dette understøttes af nedenstående udtalelse:

Inf. 3: "Selv de mennesker, der ikke havde den ambition med at skulle sidde og forske og forhaste sig igennem det, sidder lige nu og gør det. Alle har travlt, mens jeg ikke har det. Det kan give mig en fornemmelse af, at jeg burde have travlt, og ændre min tilgang til studiet. Man er bange for at falde tilbage på et semester og se resten spurte igennem. Selvom at jeg ikke deler ambitionen om at have travlt, så kan man ironisk nok blive stresset af at gøre for lidt."

Dette kan fortolkes, som at Inf. 3's manglende ambition om at følge med tempoet udløser dårlig samvittighed, da konkurrenterne, som Rosa beretter, aldrig sover, hvorfor præstationsindividet er underlagt kravet om at være i permanent konkurrence og genforhandling (Rosa, 2014, s. 35). Ifølge Rosa er konkurrencelogikken drivkraften og derfor bestemmende for den sociale status og anerkendelse (Rosa 2014, s. 33). Hvis Inf. 3 ikke følger trop, gør han sig ikke fortjent til den sociale anerkendelse eller de eftertragtede konkurrencefordele, hvilket derfor kan medføre det underliggende pres, hvor han stresses af at gøre "for lidt". I denne logik er det den, som kan tage flest dobbeltsemestre, tage mest overarbejde og skrive flest forskningsartikler per tidsenhed, der bliver "vinderen" i konkurrencen og fortjener den sociale status og anerkendelse. Inf. 3's oplevelse af sine medstuderende, som presses til at leve op til de herskende krav, kan derfor føres tilbage til en stræben efter anerkendelse. Hvis der ikke leves op til præstationskravene, optræder frygten for social udstødelse og risikoen for at stå tilbage som "taber" i konkurrencen, mens han ser de andre medstuderende "spurte" igennem. Ifølge Rosa kan man forstå accelerationstendensen som totalitær, fordi den lægger et pres på den studerendes frie vilje og handling. Ifølge Inf. 3 kan ingen undslippe den accelererende tendens. Alle må løbe stærkere, idet der er en frygt for at blive tilbagestående og tabe kampen (Rosa, 2014). Man kan på baggrund af dette postulere, at accelerationen styrer de unge og ikke omvendt (Petersen, 2016, s. 75).

For at de unge kan følge med det accelererende tempo og derved holde sig vedvarende konkurrencedygtige og produktive, kræver det, at de investerer "betragtelige summer", som er nødvendige for at leve op til betegnelsen som præstationsindivid (Petersen, 2016, s. 87). Udover investeringen i form af tid må de private relationer ofte ofres for at kunne følge trop. Dette fremgår i

følgende udtalelse fra Inf. 3: *"Du bliver nødt til at sætte tiden fra kl. 8-20 af til studiet og arbejde derhenne (red. universitetet). Så kan du have en kæreste eller venner på deltid."*

Ifølge Petersen kan ofringen i form af private relationer på deltid være nødvendig, da præstationsindividet må ofre visse aspekter i tilværelsen, for at andre kan styrkes. I præstationskulturen bliver disse unge underlagt kravet om at tilpasse livet førnævnte betingelser (Petersen, 2016, s. 6). Præstationskulturen udøver dermed ikke kun et omfattende pres på den unges uddannelsesliv, men påvirker også de øvrige livsaspekter. Når selv de private relationer må ofres, kan det dominere alle de sociale interaktioner, som de unge indgår i. Det fremgår i følgende udtalelse:

Inf. 4: *"Studiet er dit liv. Så kan det godt være, at du møder en masse mennesker gennem det, men du har ikke rigtigt tid til at lære dem at kende. De fleste af dem, jeg kender, kender jeg fra før uddannelsen. Når du skal læse og arbejde så meget, gør det, at du ikke rigtigt ses med folk udenfor studiet, fordi du har ikke overskud. Det hele bliver lidt overfladisk."*

Inf. 4 illustrerer et miljø med manglende mulighed for at fordybe sig i relationerne. Ifølge Rosa kan det betragtes, som at informanten er fremmedgjort over for de andre medstuderende pga. aktivitetspresset. Accelerationen udgør dermed en barriere for at knytte dybere bånd af sande resonansakser (Taylor, 2008). Han beskriver et manglende overskud til at lære de andre at kende, hvilket indikerer en forståelse af, at relationer betragtes som tidskrævende, der er problematisk i en verden af flygtige møder (Rosa, 2014, s. 110).

Det kan således udledes, at presset på følelsen af resonans, kan være den primære fare for informanternes sårbarhed overfor mistrivsel. Udøvelsen af praksisser, som de bliver pålagt for at leve op til de herskende krav og præstationslogikker, begrænser dem i at integrere sig i kontekster og interaktioner, hvilket påvirker resonans følelsen.

Det skal dog understreges at den påviste præstationskultur ikke er repræsentativ for alle universiteter. Den er derimod baseret på de udvalgte informanternes erfaringsverden, hvilket giver et billede af, hvordan kulturen *kan* opleves. Således fremhæves det, hvordan specifikke universitetskulturer præges af præstationsorienteringer på baggrund af informanternes oplevelser.

7. 9. Præstationskulturens frembringelse af en “drikkekultur”

- Fredagsbajeren som “lykkepille”

De nævnte præstationskrav og det accelererende studiemiljø udgør som sagt et enormt pres på informanterne. I forbindelse med hvordan de unge evner at håndtere dette pres, viste min undersøgelse, at der dannes nogle bestemte former for copingstrategier, som hjælper de unge med at leve op til eller snarere “overleve” de herskende præstationskrav. Her vil jeg fremhæve Inf. 1’s oplevelse af, at den herskende præstationskultur medvirker til skabelsen af en særlig drikkekultur blandt de unge. Hun oplever, at de unge medstuderende bruger alkohol som en form for middel til genopladning efter udmattelsen af efterlevelsen af de herskende præstationskrav. Inf. 1 udtaler følgende:

Inf. 1: *”Man er bare ekstremt presset af fagene, skolen og det at skulle leve op til den standard, der bliver lagt og samtidig have et liv ved siden af. Du arbejder (red. studerer) mandag-fredag. Så fredag eftermiddag er alle bare på til at drikke, fordi at folk er så udkørte. De har så meget brug for den fredagsbajer, at der bliver skabt en hel kultur omkring det. I hvert klasselokale kunne man se nogle par stykker side med en bajer til forelæsning. Der blev skabt en virkelig syg drikkekultur. Jeg var selv en del af det. Det var ligesom ens måde at komme igennem det på. Så kunne man bruge ens fredag på at løsne lidt op. (...) Det var sådan en form for ventilation, for ens mentale hjerne kunne følge med og være lidt på pause.”*

Inf. 1’s fortælling kan forstås, som at bestræbelserne efter at leve op til præstationskravene udmatter selvet. Hun oplever, at der bliver skabt en kultur, hvor alkohol bliver et redskab, der forbedrer handleevnen. Dette kan sidestilles med Ehrenbergs perspektiv på ”lykkepillen”, som bliver midlet, der gør det muligt for individet at blive en bedre udgave af sig selv og dermed bedre kunne håndtere de krav, som samfundet stiller. Lykkepillen bliver ikke kun brugt mod depression, men også som et middel for at hjælpe stemningslejet hos mennesker, der egentlig ikke er psykisk syge (Juul, 2017, s. 105). Alkohol kan i dette citat forstås som lykkepillen, det udmattende individ bruger til at forbedre handleevnen med det formål bedre at kunne klare endnu en ny uge på højtryk. Ifølge Petersen kan hendes oplevelse af fredagsbajer betragtes som en form for antidepressivt middel, som bliver til en form for ”præstationspille”, der er mulighedsskabende i den forstand, at den medvirker til en tilbagevenden til efterlevelsen af præstationssamfundets krav. Alkoholen kan ifølge Petersen og på baggrund af Inf. 1’s citat opfattes som en måde at forbedre den psykiske egnethed og dermed

bidrage til smidiggørelse af det indre, så individet igen kan indtage sin plads som et præstationsindivid (Petersen, 2016, s. 132). Inf. 1 uddyber oplevelsen af den omtalte “drikkekultur” i nedenstående uddrag:

Inf. 1: *”Der var nogle perioder, hvor man gjorde det i lidt højere grad end normalt, og hvor at man følte, at man havde et lidt større behov for den fredagsbajer. Den fredag blev ens form for pusterum, som på en måde gjorde, at man kunne slappe lidt af, men samtidig samle energi til at komme på benene igen. Og der var fredagsbajeren en god måde at stresses af på.”*

Jeg tolker i henhold til Rosa denne ”fredagsbajer” og ”syge drikkekultur”, som hun beretter om, som en form for tilsigtet funktionel deceleration, hvor alkoholen bliver et middel, eller en form for pusterum, som gør individet i stand til efterfølgende at kunne deltage i det accelererende studiemiljø igen (Rosa, 2014, s. 46).

Når præstationskulturens krav ifølge informanterne er så omfattende, at de potentielt afføder et behov for decelererende midler for at genoprette den indre orden og gøre subjektet i stand til at indtage sin plads som præstationsindivid igen, kan det betragtes som bekymrende. Hvis præstationskravene belaster individet i sådan en grad, at det må søge til undsætning i alkohol, eller antidepressive midler for den sags skyld, siger det ikke kun noget om i hvor høj grad det potentielt belaster informantens mentale helbred, men også bidrager til en risiko for potentiel afhængighed af rusmidler eller antidepressive midler som værktøj for at overleve de herskende krav. Denne oplevelse indikerer således en risikofaktor for skabelsen af helt nye sociale problemer i form af et overforbrug af “decelererende” midler.

7. 10. Delkonklusion: Analysedel 1

De unge indtager en fælles forståelse om et samfundsmæssigt pres om, at uddannelse anses som vejen til det gode liv og giver adgang til det samfundsmæssige fællesskab og værdsættelse. De oplever, at de ikke blot skal være uddannet for “at være noget eller nogen”, men have en høj og statusgivende uddannelse for at blive betragtet som en succes. Denne samfundsforventning internaliseres af nogle af informanterne og påvirker deres uddannelsesvalg og følelse af mening og fordybelse gennem uddannelseslivet. Dette er en trussel for de unges trivsel, da det bliver sværere at håndtere presset fra præstationskulturen, når meningstomheden optræder.

De unge oplever, at præstationskulturen tager karakter i form af en “overambitiøs” kultur, hvor de unges anerkendelsesfortjeneste måles på baggrund af deres ambitionsniveau. Den “overambitiøse” præstationskultur indbefatter præstationslogikker i form af implicite krav om overarbejde, forskningsarbejde og dobbeltsemestre, som udgør et normsæt, de unge selv skal anstrenge sig for at få kendskab til. De underlægges et påbud om kontinuerlig udvikling, vedvarende aktivitet og multitasking, som reducerer muligheden for fordybelse. Det accelererende studiemiljø sætter de unge under et ekstremt pres, der bidrager til tab af resonans og gør individet sårbart med hensyn til udviklingen af mentale helbredsproblemer. Desuden medfører de opkomsten af en drikkekultur, som bliver en måde at forbedre handledueligheden og atter indtage sin plads som præstationsindivid, mens der lades op til endnu engang at køre på højtryk.

8. De sociale interaktioner

8.1. Analysedel 2

I nærværende afsnit vil jeg undersøge, hvilken påvirkning præstations- og konkurrenceorienteringer har på de unges sociale fællesskaber på universitetet og i fritiden.

8.2. Fællesskabet blandt de studerende

De unges sociale interaktioner og relationer er relevante for undersøgelsen, da disse er af afgørende karakter for individets mulighed for at opnå solidarisk anerkendelse og udvikle et positivt selvforhold ifølge Honneth. Den sociale værdsættelse har således betydning for den unges identitetsdannelse (2006, Honneth, s. 127), hvorfor denne sektion vil gå i dybden med de unges sociale fællesskaber.

Under interviewet bad jeg de unge om at forklare, hvordan de oplever de sociale interaktioner på universitetet. Inf. 2 udtaler følgende:

Inf. 2: ”Det er virkelig bare om at lægge følelserne til side. Det er et tegn på svaghed, hvis man viser følelser. Du skal være den åbne, selvkørende og glade person, der bare har styr på det. En ledertype. Hvis man snakker om noget personligt eller viser, at man er ked af det, så bliver man faktisk skubbet ud, føler jeg. Du bliver set på som svag. Man bliver dømt på at være andet end det bedste.”

U.t.: *"Hvad gør det ved dig?"*

Inf. 2: *"Man skal gå på kompromis med sig selv. Jeg føler, at jeg skal være en anden version af mig selv, hvilket gør mig utryk. Man gør sig mentalt klar til at møde nogle mennesker, der ikke er rigtigt åbne overfor at forstå dig. Så man prøver at skjule de tegn, som de måske synes er svage. Det er ubehageligt at føle, at man bliver dømt for at have følelser."*

Citatet belyser at Inf. 2 oplever at hendes medstuderende ikke er "åbne overfor at forstå hende", hvilket modsætter sig Honneths forståelse af et gensidigt anerkendelsesforhold, hvor subjekter anstrenger sig for at forstå, se og høre hinanden (Honneth, 2003, s. 105). De medstuderendes manglende interesse hos Inf. 2, kan potentielt opleves som en form for undertrykkelse og udstødelse fra det sociale fællesskab, hvilket kan have en negativ indvirkning på hendes selvforståelse. Ifølge Goffman kan man tolke hendes trang til at spille "en anden version af sig selv", som et rollespil, hvor hun føler sig nødsaget til at skjule sin faktiske sociale identitet, som er den "sårbare", og forme den tilsyneladende sociale identitet, som er tilpasset et præstationsindivid (Goffman, 2009). Hun forsøger således at leve op til et normsæt, der er i overensstemmelse med konkurrencefærdigheder som "selvkørende, glad og ledertype". Hermed regnes følelserne i denne sammenhæng som værende et tegn på svaghed, der forværrer konkurrenceevnen. For at navigere gennem studiet oplever hun, at hun må udvikle robusthed og en "resilient attitude" (Petersen, 2016, s. 101). Et tegn på følelser medvirker til et potentielt stigma som værende "svag", idet de tolkes som sårbarhed. Ifølge Goffman betragter hun følelserne som en form for miskredit, i og med at hun beskriver: "At man dømmes for at vise følelser". Sårbarhed er en miskredit, der dømmes, og derfor forsøger hun at skjule "de tegn, som de andre synes, er svage". I hendes optik risikerer hun at falde ud af normkategorien og blive stigmatiseret af omgangskredsen, hvis de medstuderende opdager hendes miskredit i form af følelsesmæssig svaghed. På denne måde bliver tegn på sårbarhed en indikation af, at man afviger fra mængden og normerne. For at kunne passere og navigere i denne præstationskultur føler hun sig derfor nødsaget til at opretholde en facade blandt de studerende og vise, at hun er en "glad og selvkørende ledertype" (Goffman, 2009). Ifølge Goffman bliver Inf. 2 således pålagt et omfattende og krævende identitetsarbejde, som indebærer en frygt for at blive opdaget. Hun oplyser i nedenstående uddrag, hvordan denne oplevelse af det, der ifølge Goffman tolkes som et rollespil og identitetsarbejde, påvirker hende:

Inf. 2: *"Jeg har ikke rigtigt lyst til at være der. Derfor er jeg begyndt at køre selvstudier hjemmefra. Så slipper jeg for den dårlige energi og de dømmende blikke. På den måde har jeg mere overskud*

til at fokusere på studiet og ikke tænke så meget over, hvordan jeg opfører mig overfor de her mennesker.”

Inf. 2 udtrykker, at hun på baggrund af præstationskulturens omfattende spilleregler ekskluderer sig frivilligt fra fællesskabet og studerer hjemmefra. Ud fra hendes citat betragtes universitetet som en form for scene, dvs. frontstage, som Inf. 2 befinder sig på, hvor hun spiller rollen som ”glad” og ”selvkørende”. Det omfattende rollespil som også kan forstås som identitetsarbejde kræver dermed, at hun har tid til at forberede sig til rollen og lade op. Hendes tilbagetrækning til ”selvstudie” i eget hjem bliver en tilbagetrækning til hendes backstageområde. Ifølge Goffman bliver hun i backstageområdet ikke forstyrret af ”de dømmende blikke” og ”den dårlige energi”, men har tid til at lægge mere energi i det faglige arbejde, da hun sparer den energi, hun ellers skal bruge på at leve op til sin rolle som præstationsindivid. Hendes backstageområde tillader hende at have en stund fri fra frontstage og giver hende dermed tid til at restituere fra den anstrengelse, det er at spille en rolle på frontstage (Goffman, 2009). Inf. 2’s ”performance” kan relateres til forskningsartiklen ”Picture Perfect”’s pointen om, at præstationsorienteringerne medvirker til en ”performance-kultur”, hvor de unge forsøger at gøre sig selv interessante for andre og fremstille sig selv som succesrige og velfungerende (Sørensen et al. 2018: 27-28). Det kan tolkes, at disse spilleregler og det omfattende identitetsarbejde ses som en fare for udmattelse af selvet.

Ifølge Honneth forudsætter gensidig værdsættelse, at man deler bestemte værdier med hinanden, hvor interaktionspartnere kan værdsætte hinanden i lyset af fælles mål (Honneth, 2003, s. 144-145). På baggrund heraf kan den manglende gensidige spejling i den interaktion, som Inf. 2. beskriver, skyldes, at hun ikke deler samme konkurrencebetonede værdier, som hun oplever, at hendes medstuderende gør, hvilket står i vejen for en fælles værdihorisont. Deres interaktion kan ifølge Rosa desuden være påvirket af det nævnte accelererende studiemiljø, som forhindrer de studerende i at relatere til hinanden, da accelerationspresset påvirker selvets overskud til at interagere i personlige fortællinger, da det senmoderne selv i forvejen er helt overmættet (Rosa, 2014, s. 109). Samarbejdet afspejler en påvirkning af den herskende sociale acceleration, som præger studiemiljøet og påvirker interaktionen til overfladiske møder, der begrænser dannelsen af dybere bånd (Rosa, 2014, s. 111). Således kan en barriere for solidarisk anerkendelse blandt de studerende have en negativ påvirkning på de unges selvforhold.

8.3. Individualiseringstendensers påvirkning på studiefællesskabet

Netop individualiseringstendensen og selvansvarliggørelsen er et gennemgående træk blandt informanterne, når det handler om det faglige samarbejde blandt de studerende. En af de unge beskriver samarbejdet på følgende vis:

Inf. 1: *”Der er meget konkurrence. Det er også det, der gør, at dynamikken er så ubehagelig at være i, fordi man ikke er i gruppe sammen for at hjælpe hinanden. Alle laver deres eget, og hvis du ikke kan finde ud af det, så er du bare på den. Når man bliver behandlet på den måde, har man ikke lyst til at være en del af gruppen. Det er sådan meget albuer frem, og side til side, lad mig komme først. Det kan være rigtigt presset at være i. Særligt når man ikke selv er den type. Det er sjældent, at jeg har følt sammenhold i gruppedynamikker, og hvis jeg har gjort det, så har det været med folk, som jeg har kendt fra før, som jeg startede med.”*

Denne oplevelse af konkurrence i form af “albuerne frem, lad mig komme først” kan relateres til forskningsartiklen ”Picture Perfect”s pointe om, at individualiseringens bidrag i dag ikke blot handler om individuelt ansvar, men bliver en proces, der spiller individerne ud mod hinanden i konkurrenceforhold, hvor det handler om at vinde og undgå at blive taber, og derfor skærper kravet om selvoptimering og præstation (Sørensen et, 2017, s. 30). Det nedtoner fokuset på det solidariske sammenhold. I stedet oplever Inf. 1, at de studerende spilles ud mod hinanden fremfor at samarbejde, hvilket svækker sammenhængskraften i det sociale fællesskab på universitetet. I denne forstand er samarbejdet præget af en selvansvarliggørelse, hvor Inf. 1 er overladt til sig selv. Man kan fortolke, at denne tendens til samfundsindividualisme identificeres på et mikroniveau i samarbejdet blandt de studerende. Konkurrenceforholdet og den manglende fællesskabsfølelse bidrager dermed til ”den ubehagelige” dynamik, som den unge oplever. Således kan den unges oplevelse af tab af fællesskab ses som et resultat af den stigende individualisering i et samfundsperspektiv (Juul, 2017). Ifølge Honneth indikerer disse forhold, at den unges kamp for anerkendelse og realisering af selvet ikke blot bliver en kamp, der kæmpes på egen hånd, men også en kamp *mod* de andre (Honneth, 2003).

8. 4. Samarbejdet betinges af egennyttens

En af de andre informanter skildrer et billede af, at han oplever, at de medstuderende til tider er villige til at hjælpe hinanden. Dog oplever han, at villigheden til samarbejdet også vurderes på baggrund af konkurrencelogikker. En af de unge udtaler følgende:

Inf. 4: *"Fx er jeg gavmild til at hjælpe og dele ud af hjælpemidler til eksamen. Nogle gange snyder vi og deler skriftlige eksaminer, som jeg får tilsendt. Jeg har nogle fra min kreds, som også gerne snyder, men uden os. De er i ekstrem konkurrence. De kunne ikke finde på at hjælpe dig, hvis det er til din fordel. Hvis vi laver et projekt sammen, hjælper de gerne, fordi det handler om deres eget projekt. Men ellers kunne de aldrig finde på det. Jeg ville aldrig kunne blive tæt med sådanne personer."*

Inf. 4 oplever, at samarbejdet præges af individets egennytte. Ifølge Pedersen kan denne tilgang til samarbejdet betragtes i overensstemmelse med den opportunistiske personlighedstype, som er egennyttig og motiveret af tilskyndelser (Pedersen, 2010, s. 191, Pedersen). Inf. 4's oplevelse af sine medstuderende tegner et billede af opportunistiske individer, der hjælper, hvis det er til egen fordel. Dette kan sættes i relation til at samfundet idealiserer en personlighedstype, der er selvfokuseret og sin egen lykkes smed, hvor alle kneb gælder i forhold til at opnå lykken ((Pedersen 2011: 285)(s. 59)). I en konkurrencelogisk forståelse opretholdes relationer kun så længe, at subjektet er beriget af at være i dem (Juul, 2017, s. 112).

I denne sammenhæng uddyber Inf. 4, hvordan det konkurrenceprægede samarbejde påvirker ham. Han oplyser følgende:

Inf. 4: *"Det er ekstremt anstrengende at forholde sig til. Man har rigeligt at se til, ift. at skulle læse og være på hele tiden. Når man så samtidig skal være i en slags konkurrence med de andre, hvor vi ikke bare kan hjælpe hinanden, så bliver man endnu mere træt, end man er i forvejen."*

Denne udtalte anstrengelse kan tolkes som at de sociale relationer modsætter sig anerkendelsesrelationer, hvor man anerkender hinanden og bidrager til den voksende selvopfattelse. De stærkt prægede konkurrencebetonede interaktionsforhold ifølge Honneth ses som en form for undertrykkelse af subjektet (Honneth, 2003, s. 82). Anstrengelsen belyser dermed Inf. 4's udmattelse af at være en del af konkurrencen. I denne sammenhæng anses den manglende anerkendelse og konkurrencebetoning som en risikofaktor, der fører til lidelse og yderligere udmattelse af selvet. Hvis informanterne gennem uddannelseslivet konstant er under pres i forhold til både at skulle leve op til de samfundsmæssige forventninger, leve op til præstationskulturens herskende krav, navigere i et accelererende studiemiljø, være i konstant konkurrence blandt sine medstuderende, både ift. egen præstation og samarbejde, for at gøre sig fortjent til den nødvendige

anerkendelse, så er informanterne i høj risiko for at blive udmattet i processen, hvilket kan påvirke deres trivsel.

8. 5. Fællesskabet i fritiden

Undersøgelsen påviste et fællestræk for, hvad de unge vægter, når det kommer til deres sociale relationer. Alle fem informanter udtrykker, at de søger venskaber og netværk i form af tillidsfulde relationer, hvor der lyttes til hinanden. En af de unge oplyser følgende:

Inf. 5: "At man er tillidsfuld, og at man lytter til hinanden. At man samtidig er respektfuld, givende, good natured, har gode intentioner. Også at man kan udvise empati og forståelse for en situation, som man er i. En der er villig til at sætte sig ind i ens situation. Det er et stort kompliment at få. At man går op i hinandens velbefindende og trivsel, og at man vil det bedste for hinanden."

Citatet afspejler en åbenhed overfor relationer med en fælles værdihorisont. Ifølge Honneth udgør en fælles værdihorisont den reelle fællesskabsfølelse (Honneth, 2003, s. 147). På trods af at de unges mulighed for social værdsættelse gennem studiefællesskabet er truet, kan værdsættelsen gennem de andre fællesskaber, hvor de unge værdsættes for deres unikke egenskaber og værdier, bidrage til at opnå en solidarisk anerkendelse, som bidrager positivt til individets udvikling af et vellykket selvforhold (Honneth 2003, s. 143-144). Rapporten "Når det er svært at være ung" beretter ligeledes om, at de unges selvforhold afgøres af deres relationer og mulighed for at kunne spejle sig i hinanden. Der påpeges dermed, at den unges sociale integration i fællesskaber på forskellige arenaer i ungdomslivet har en afgørende betydning for de unges trivsel og deres selvopfattelse (Nielsen, Sørensen & Osmec, 2010, s. 12).

8. 6. Den sociale konkurrenceevne

På trods af en åbenhed overfor sociale relationer med nævnte værdier, oplever nogle af informanterne det sociale netværk som endnu en performancearena. I denne arena skal der leves op til et bestemt image for at vedligeholde den sociale konkurrenceevne, der gør, at man fremstår som eftertragtet overfor ens sociale relationer. I Inf. 3's tilfælde betyder det, at han må stå til rådighed for mange venskaber. Han udtaler følgende:

Inf. 3: "Det er meget normalt at have 6-7 aftaler på en dag og komme hjem kl. 3 og stå op kl. 7 for at komme videre til næste aftale. Men det har været en prioritet for mig. Samtidig kan man ikke

rigtigt nyde tiden, fordi man hele tiden tænker over, at man skal hjem og læse. Men jeg har bare skabt lidt et image for mig selv, at jeg altid er til rådighed.”

På baggrund af citatet opleves Inf. 3's tilgængelighed som det, der gør ham særligt attraktiv blandt vennekredsen. Hans selvskabte rådighedsimage udgør dermed hans særlige konkurrenceevne, som bruges i kampen om sociale relationer. Prioriteringen i form af at se så mange mennesker kan bunde i frygten for at miste den sociale konkurrenceevne. Hvis han ikke lever op til sit image og er tilstrækkeligt til rådighed, holder hans venner måske op med at kontakte ham (Rosa, 2014, s. 34). Denne tolkning af en potentiel frygt understøttes af nedenstående uddrag. Jeg spurgte Inf. 3, hvad det var, der gjorde, at han følte sig presset til at se så mange mennesker på samme tid. Han svarede følgende:

Inf. 3: *“Selvom at jeg er sikker på mine relationer, så er jeg bange for, at hvis jeg siger nej, så stopper de med at spørge. Jeg er dårlig til at sige nej, selvom jeg burde gøre det.”*

Jeg tolker citaterne som at han frygter at miste den sociale konkurrenceevne, hvilket udgør et enormt pres på ham. Derfor anses dette som en risikofaktor for hans trivsel. De mange relationer står i vejen for fordybelse, hvilket bidrager til en potentiel følelse af stress. Når individet ikke fordyber sig, kan det potentielt føles uoverskueligt og meningsløst. Inf. 5 beretter i forlængelse af dette tema om, at mange venskaber også kan opleves som et symbolsk succeskriterium, der ligeledes kan tilføje et øget pres. Hun udtaler følgende:

Inf. 5: *”Jeg er typen, der ikke selv har mange tætte venner, og det er der tit blevet joket lidt med. Folk kan i visse sammenhæng sige: Hvad ved du om det? Du har jo kun en eller to veninder? Jeg føler, at ens netværk, og hvor mange venner man har, afspejler, hvor succesfuld man er. Jeg tror, at det med, at jeg ikke har haft så mange tætte bekendtskaber, får folk til at tænke, at man måske er en lidt ener, eller godt kan lide at være alene, hvilket slet ikke er rigtigt. Man bliver ikke set på som særlig åben og frisk, hvis man kun har 500 følgere på instagram. Jeg tror, at folk måler en på, hvor interessant en person er afhængigt af, hvor mange man ses med.”*

Citatet belyser, at Inf. 5 oplever et pres af forventningen om at have et bredt netværk. Et bredt netværk kan i dag forstås som en konkurrencedygtighed, da præstationsfundet ifølge Petersen betragtes som et netværkssamfund, hvor netværket betragtes som en måde at optimere sine muligheder på (Petersen, 2016, s. 71). Således bliver de sociale relationer opfattet som endnu en

performancearena, individet skal evne at præstere på, som ligeledes bliver udmattende i længden. Det vedvarende præstationspres som præger både uddannelseslivet og de sociale fællesskaber, underligger informanterne kontinuerligt arbejde.

8. 7. Delkonklusion: Analysedel 2

I denne analysedel påvises det, hvordan interaktionerne på universitetet præges af konkurrencelogikker, hvor sårbarheden må skjules, da den forringer konkurrenceevnen og dermed opfattes som en miskredit, der kan føre til stigmatisering fra omgangskredsen. Den tilsyneladende sociale identitet skal leve op til et normsæt som den "glade, selvkørende ledertype", der definerer rollen som præstationsindivid. Den enkelte må dermed performe efter de herskende spilleregler for at leve op til normsættet, som fører til et omfattende identitetsarbejde, hvor individet risikerer at udmatte sig selv yderligere. Presset fra det accelererende studiemiljø kan være en bidragende faktor, der påvirker interaktionen og udgør en barriere for de unges mulighed for at relatere til hinanden. Samarbejdet præges desuden af individualiseringstendenser, hvor de unge i stedet for at samarbejde bliver sat op mod hinanden som modspillere, da alt udgøres af konkurrence. Endvidere oplever de unge også at være præget af præstations- og konkurrenceorienteringer i deres øvrige sociale netværk, hvor det handler om at performe og gøre sig attraktiv over for de andre for at opretholde den sociale konkurrenceevne. Det udviser muligheden for integration og fordybelse i relationerne samt spejling i hinanden og bekræftelse af egen identitetsopfattelse. Dermed udgør det en fare for resonansfølelsen og de unges selvforståelse. Som resultat har de unge en betydelig ringere chance for at forholde sig resiliente overfor reaktioner på udmattelse i form af stress.

9. Det sociale problem

9. 1. Analysedel 3

I de forrige delanalyser har jeg belyst, hvordan de unge oplever at den herskende præstationskultur manifesterer sig gennem deres uddannelsesliv og sociale interaktioner, samt argumenteret for hvordan den kan belaste de unge. Jeg vil på baggrund af de forrige delanalyser belyse, hvordan den samlede sum af det pres, de unge oplever, påvirker de unges mentale helbred.

9. 2. De unges mentale helbred

Som introduktion til unges psykiske trivsel, vil jeg indledningsvis inddrage WHO's definition af mental sundhed. De definerer det som en tilstand af velbefindende, hvor individet kan udfolde sine evner, håndtere dagligdagsudfordringer og stress, samt indgå i fællesskab med andre mennesker (Sundhedsstyrelsen, 2019). Jeg vil tage udgangspunkt i, hvordan de unge oplever at håndtere og blive påvirket af det præstationspres, som de er underlagt igennem deres uddannelsesliv og sociale liv, og hvordan de har håndteret de medfølgende udfordringer. Derigennem vil jeg belyse sammenhængen mellem det oplevede pres, og hvad der influerer deres kapacitet til at håndtere presset, som udløser mentale helbredsproblemer i form af stress og depression.

9. 3. Stress som konsekvens af presset

Min undersøgelse påviste, at alle fem informanter berettede om at have oplevet symptomer på stress. To af informanterne er blevet diagnosticeret med stress eller depression. Tre af de andre informanter beretter om at have oplevet stress i forskellige grader, dog baseret på deres egen definition af stress. Alle fem beretninger var associeret med presset fra deres uddannelse, som i dette projekt fortolkes som afstedkommet fra den påviste præstationskultur.

I denne forbindelse vil jeg indledningsvist fremhæve Inf. 2's oplevelse af, hvordan presset udløste en stressdiagnose for at søge at forstå, hvad stressiltanden afstedkom fra. Til spørgsmålet angående hendes håndtering af det pres, som hun oplevede, svarede hun følgende:

Inf. 2: "Ja altså, jeg fik diagnosen mild stress. Jeg var ung og dum. Jeg dumpede mange fag. Det påvirkede mig rigtig meget. Jeg tror også, at det var det, der gjorde, at jeg var nødt til ikke at køre så meget på højtryk mere, fordi jeg kunne mærke det på egen krop. Det der med at være på skolen hver dag fra 8-15, og så alligevel ikke kunne finde ud af det, samtidig med at det bare kører for alle andre... Det kørte mig mentalt ned."

På baggrund af ovenstående citat identificeres der forskellige faktorer, som har været medvirkende til udløsningen af stressdiagnosen. Den første indikator er hendes utilstrækkelighedsfølelse, som hun refererer til i udsagnene "ung og dum", "ikke kunne finde ud af det" samt udsagnet om, at hun dumpede fag. På den ene side kan man forstå det som en form for "studierelateret stress", pga. et ulige balanceforhold mellem hendes anstrengelse i form af "at være på skolen hver dag fra 8-15", efterfulgt af manglende belønning i form af at dumpe fagene. Ifølge rapporten "Stress i Danmark"

kan en ubalance mellem individets anstrengelse og belønning medvirke til at medføre arbejdsrelateret stress ((Karasek & Theorell, 1999; Siegrist, 2004) s. 19). Herudover kan det vurderes at stresstilstanden og utilstrækkelighedsfølelsen intensiveres, når hun er omringet af "overambitiøse" præstationsindivider, som evner at præstere ud over de normative grænser. Således opstår der en sammenligningstendens - "samtidig med at det bare kører for alle andre" - som potentielt øger utilstrækkelighedsfølelsen.

Yderligere udtaler hun, at hendes stress desuden blev udløst af at "køre på højtryk". Hvis man går bagom Inf. 2's forståelse, tolker jeg på baggrund af interviewet ikke stressen som afstedkommet alene af travlheden eller alene som "studierelateret stress". I stedet kan stressens opståen forstås som en oplevelse af uoverskuelighed, hvilket de herskendes krav i præstationskulturen medfører. Den studierelaterede stress kan anses som værende en uoverskuelighedsstress. De unge bliver ikke blot stressede, fordi mængden af aktiviteter i hverdagen. Stresstilstanden fremkommer yderligere, fordi deres fokus på at leve op til præstationskulturens krav påvirker deres følelse af resonans i udøvelsen af kravene. Denne fortolkning understøttes i nedenstående uddrag:

Inf. 2: *"Det var hårdt at skulle motivere sig selv til at komme igennem uddannelsen, samtidig med at lave alle de her andre ting ved siden af. Det er jo ikke, fordi at man skal skrive forskningsartikler og gøre alle de her ekstra ting. Men alligevel føler man, at man skal gøre det, fordi alle andre gør det. Så presser jeg mig selv og bliver stresset. Så har jeg ikke tid til at læse ordentligt op, hvilket gør mig endnu mere stresset. Jeg ville egentlig meget hellere bare fokusere på uddannelsen. Jeg har jo hele mit liv til at arbejde og lave alle de her andre ting."*

På baggrund af ovenstående citat kan den tidligere udtalelse om stress af "at køre på højtryk" forstås som mere end blot travlhed. Hun beskriver, at hun udøver praksisser, som potentielt ikke giver mening for hende, men som hun oplever et pres for at efterleve med henblik på at leve op til de forventninger, der præger præstationskulturen. Når hun tilstræber at arbejde på forskningsartikler og evt. en række andre gøremål, som hun ikke finder meningsfulde, men udøver "fordi alle de andre gør det", så oplever hun potentielt at blive fremmedgjort over for sine handlinger (Rosa, 2014). Hun oplever et implicit krav om at følge de herskende præstationslogikker i form af bl.a. at skrive forskningsartikler og "lave alle de her andre ting", som refererer til de andre påviste præstationskrav, hvilket resulterer i en besværliggørelse i "bare at fokusere på uddannelsen". Forskningsartiklen er blot et eksempel på nogle af de præstationslogikker og krav, der udgør den "overambitiøse" præstationskultur, som blev påvist i Analysedel 1. Alle de implicitte krav og

præstationslogikker, der hersker blandt de studerende, gør, at hun ikke har tid til at fordybe sig i uddannelsen. Bestræbelsen på efterlevelsen af de implicite præstationskrav udgør et tab af resonansfølelse, hvilket ifølge Ehrenberg udvikler sig til et burn out-syndrom i form af en stressdiagnose. Ifølge Ehrenberg kan hendes udvikling af stress i denne sammenhæng forstås som et resultat af hendes udmattelse, som stammer fra tabet af resonansen (Rosa, 2014, s. 70). Når Inf. 2 lider tab af resonans, kan det bidrage til manglende overskuelighed som påvirker hendes kapacitet til at håndtere udfordringerne og stressen.

9. 4. Den ressourcestærkes sårbarhed

Forrige eksempel kan skabe en undren over, hvorvidt hendes faglige ressourcer har haft en indvirkning i forhold til hendes sårbarhed overfor stress. Hvis den universitetsstuderende er fagligt ressourcestærkt, vil denne så ligeledes stå sårbar over for presset fra præstationskulturen gennem uddannelseslivet? For at udfordre denne spekulation vil jeg fremhæve Inf. 1. Hun beretter i interviewet, at hun oplever sig selv som fagligt stærk og formår at efterleve de herskende krav. Alligevel oplever hun at efterlevelsen og presset heraf har en dyr pris. Prisen er helbredet. Hun udtaler følgende:

Inf. 1: *“Jeg kunne godt følge med, men det var meget problematisk for mig. Jeg er ikke en person, som har lyst til at gå på kompromis med mig selv, til fordel for at opnå uddannelsens krav. Jeg følte godt, at jeg kunne opfylde kriterierne, eller hvad man skal sige. Jeg var sikker på mit stof, og jeg kunne godt være med fagligt. Konsekvensen var, at det gik jo ud over mit helbred...mentale helbred og sundhed.”*

De såkaldte kriterier tolkes som en reference til den påviste præstationskultur i Analysedel 1. Ifølge Inf. 1 er prisen for efterlevelsen af disse, og det at være med i konkurrencen om at leve op til præstationskravene, langt højere, end hun er villig til at betale. Det påvises altså, at hun har oplevet en sammenhæng mellem de herskende tendenser og forværring i hendes helbred. På trods af at hun oplever, at udfordringerne er håndterbare, er hun sårbar overfor presset. Jeg vil begrunde dette med min tidligere nævnte påstand om, at det kan skyldes følelsen af den manglende resonans i udøvelsen af præstationskravene. Tab af resonans influerer selv det meget ressourcestærke individs mentale helbred. Stress afstedkommer dermed fra tabet af mening. Når de ressourcestærke risikerer at bukke under for presset, siger det noget om, hvilke konsekvenser det kan have på de mindre ressourcestærke. Hvis de, der er veludrustede, og som indleder konkurrencen ud fra et privilegeret

udgangspunkt, må løbe så stærkt, de kan, og investerer al deres energi blot for at kunne følge med, hvad så med de unge, der i forvejen er udsatte? Med udgangspunkt i dette er det forståeligt, at de slet ikke forsøger at indhente de andre. Det ekskluderer sårbare individer (Rosa, 2014, s. 71 - 78).

Under interviewet bad jeg Inf. 1 uddybe, hvad hun mente med “konsekvenser for hendes mentale helbred og sundhed”. Hun udtalte følgende:

Inf. 1: “Det gjorde mig rigtig stresset. Jeg er en person, der næsten aldrig er syg, og da jeg begyndte på Uni, blev jeg mentalt meget træt. Jeg blev også meget hurtig forkølet, ofte snottet og træt. Virkelig træt i min krop, men også svært ved at sove. Jeg fik helt sikkert stress til en vis grad. Så ender man også bare i en rutine, hvor man ikke ligesom har tid til at stoppe op og mærke efter.”

På trods af at Inf. 1 opfatter sig selv som fagligt stærk og i stand til at leve op til de herskende kriterier, formår hun ikke at yde modstand overfor stressen. Det tegner et billede af, at præstationskulturen er altdominerende. Ifølge informantens oplevelser presser den både de stærke og de svage. Ingen kan vide sig sikker på at undslippe prisen og betale med helbredet. Når min undersøgelse påviser, at selv ressourcestærke informanter udvikler mentale stresstilstande, kan det give et bredere billede af de unges sårbarhed overfor udviklingen af stress. Hvis alle unge potentielt er sårbare, kan disse problemstillinger eventuelt forklare stigningen af mistrivsel blandt unge. Ifølge sundhedsstyrelsens rapport ses der en stigning i antallet af studerende, der føler sig nervøse og stressede. I 2010 lå tallet på 16,8 %, hvorefter det steg til 28,2 % i 2017 (Sundhedsstyrelsen, 2017). Tværseksundersøgelsen påpeger desuden en signifikant stigning i antallet af unge, der generelt mistrives og er udfordrede i forbindelse med deres mentale helbred (Sundhedsstyrelsen, 2018).

På baggrund af denne stigning og projektets empiriske fund kan det måske sætte spørgsmålstegn ved, om vi skal undersøge en ny form for udsathed? Det er ikke længere blot ressource svage sårbare unge, med en belastet baggrund, der potentielt er udsatte og fylder i det typiske billede af sociale problemer. I dag er alle potentielt i risiko for at blive ramt af sociale problemer i form af mentale helbredsproblemer. På baggrund af undersøgelsen er almene og ressourcestærke unge ikke en undtagelse. Dette kan relateres til at præstationskulturens krav og normsæt muligvis er blevet så omfattende, at det truer det moderne menneskes oplevelse af en meningsfuld tilværelse. Dette begrundes med at de unge presses til at efterleve krav, der ikke føles meningsfulde for dem selv, men som er krav og vilkår de efterlever, for at blive præstations- og anerkendelsesværdige individer.

9. 5. Depression som konsekvens af presset

Som tidligere nævnt fremgik det af undersøgelsen, at en af informanterne var diagnosticeret med depression. Jeg bad ham i denne sammenhæng forklare hvilke faktorer, han mente, der havde indvirkning på hans udvikling heraf. Han udtalte følgende:

Inf. 3: *“Min læge sagde, at jeg havde en svær depression, og at jeg skulle sygemelde mig med stress til skolen... Jeg fik behandling med antidepressivt medicin og startede i et terapiforløb hos en psykolog. Jeg har fået at vide, at depressionen er kommet af de stressende omstændigheder fra studiet. Det har været triggerpunktet, selvom der er andre ting, der har spillet ind (...) Jeg var så vant til at læse og tage alle de store eksaminer, og gøre det jeg skulle, men til sidst kunne jeg ikke håndtere det. Selv de mindste ting som at svare på en mail blev belastende for mig, og jeg kunne tøve i 3 dage, før jeg svarede.”*

Omstændighederne, som han refererer til, kan henvise til det accelererende studiemiljø og den nævnte “overambitiøse kultur”, som han ifølge Rosas optik ikke kan følge med i længere (Rosa, 2014). Han beskriver endvidere, at han presses ud i en tilstand, hvor han ikke længere oplever kravene eller simple gøremål som at “svare på en mail” håndterbare, hvilket indikerer at belastningerne har ført til en form for handlingslammelse. Der påvises ligeledes en sammenhæng mellem presset fra præstationskulturen og studiemiljøet og den unges udvikling af mentale helbredsproblemer i form af depression. For at få et nærmere indblik i, hvad der udgjorde de “stressende omstændigheder”, vil jeg referere til nedenstående udtalelse, hvor Inf. 3 beskrev, hvorfor studiemiljøet var stressende for ham.

Inf. 3: *“Jeg elsker studiet og fagene, og heldigvis læser jeg noget, jeg virkelig interesserer mig for. Det er bare de ting, der medfører, som jeg ikke bryder mig om, og hele måden og livsstilen man skal leve på derovre”.*

“Livsstilen”, som den unge refererer til, kan henvise til præstationskulturens krav og normsæt, som han oplever omfattende i en sådan grad, at de udgør en særskilt “livsstil”. Når Inf. 3 bestræber sig på at leve op til “livsstilen” i form af kravene og normsættet i højere grad, end han fokuserer på selve fagene, som er det han “virkelig interesserer sig for” og finder mening i, kan det ifølge Petersen give en oplevelse af meningsstomhed (Petersen, 2016, s. 115). Jeg tolker derfor hans mentale helbred som belastet af meningsstomheden, hvilket kan relateres til de to andre informanternes oplevelser. Dette udgør endnu et eksempel, hvor jeg i henhold til Rosa vil begrunde depressionen

som en reaktion på fremmedgørelse over for egne handlinger i udøvelsen af den “overambitiøse livsstil”. Dette fører til en form for selv fremmedgørelse, da individets handlinger og erfaringer er medskabende i forhold til individets identitetsopfattelse. Hvis individet ikke længere er i stand til at integrere sig i de kontekster af egne erfaringer og handlinger, kan det ifølge Ehrenberg resultere i udmattelse af selvet og depression (Rosa, 2014, s. 70). Inf. 3’s oplevelser tyder ifølge Rosa på, at “livsstilen” udviser hans følelse af resonans (Rosa, 2014, s. 111), som fører til et personlighedstab, der tager form af depression. Hans udvikling af depressionen kan karakteriseres som en form for deklARATION på individniveau, der er en dysfunktionel konsekvens af det sociale, accelererende studiemiljø. I denne optik kan depressionen forstås som en individuel, decelererende reaktion på det belastende accelerationspres (Rosa, 2014, s. 43).

Dette udfordrer billedet af det typiske sårbare og deprimerede individ. Det er ikke blot de udsatte unge, der er i fare for at havne i en depression. Sociale problemer viser sig i en ny form. Den akademiske uddannelseselite står potentielt for skud. Informanterne presses til at efterleve et normsæt, der udgør en fare for resonansen, hvilket er den største trussel mod trivsel ifølge deres oplevelser. Fremmedgørelse over for egne handlinger, mangel på integration og fordybelse i forskellige kontekster er noget, der kendetegner disse informanters oplevelse af den akademiske uddannelsesverden. Således er resonansen i fare, hvilket kan koste på helbreds kontoen.

9. 6. Manglende fordybelse udgør presset

Ud over at der bliver henvist til studiemiljøet som påvirkning på Inf. 3’s mentale helbred, henviser han til sine sociale relationer som en medskyldig indikator på hans depressionstilstand. Inf. 3 beretter i nedenstående citat om sine samtaler med sin psykolog. Det handler også om hans tilgang til sine sociale relationer:

Inf. 3: “Jeg kunne ikke forstå, at hun blev ved med at fokusere på mine relationer og tilgang til studiet. Jeg troede at, vi ville snakke om barndomstraumer og alt muligt andet. Men så sagde hun: “Jeg tror ikke, at du forstår det, men det at have så mange relationer er stressende for dig. Når du graver dig ned i et hul i to uger, og ikke svarer på beskeder eller ser mennesker, er det reaktioner på din udmattelse.”

I Analysedel 1 omtales det, at samme informant har skabt et image, hvor han altid står til rådighed for sine sociale relationer. Hans reaktioner på “udmattelse” kan dermed forstås, som at de mange relationer står i vejen for fordybelse i relationerne, som derfor belaster ham og udgør en

stressfaktor. Således påvises det, at en trussel af resonansen gennem uddannelseslivet og gennem de sociale relationer medfører et pres og en uoverskuelighedsfølelse. Det er derfor ikke længere kun den ensomme unge, der er sårbar. Den "overmættede" unge er potentielt også sårbar. Hvis det senmoderne individ føler sig presset til at have for mange bekendtskaber, end det kan nå at fordybe sig i, hvad er så forskellen på det ensomme individ og det "overmættede" individ i forhold til deres trivsel? Det ensomme individ afspejler en genkendelig udsathed, hvor det potentielt ikke trives pga. et lille netværk. Det "overmættede" individ er i stedet så opsat på at fastholde den sociale konkurrenceevne, at det ender med, at han ikke trives, da han ikke fordyber sig i relationerne. Begge individer kan være tilbøjelige til at blive deprimerede, idet både det ensomme og det "overmættede" individ har mulighed for at opleve den samme meningstomhed. Forskellen er at det "overmættede" præstationsindivid afspejler en anden form for belastet udsathed.

9. 7. Delkonklusion: Analysedel 3

Undersøgelsens unge har alle oplevet stress eller depression, hvoraf to af dem har fået en diagnose af de omtalte sygdomme. Alle beretninger er associeret med presset fra uddannelseslivet, som i projektet fortolkes som afstedkommende fra den påviste præstationskultur. Dette skyldes, at informanternes efterstræbelse af præstationskulturens krav og normsæt forhindrer dem i at integrere sig i handlinger og praksisser, som de udøver, hvilket fører til en oplevelse af selvfremmedgørelse og tab af resonans, der udvikler sig til mentale helbreds sygdomme i form af stress og depression. Når den unge taber resonansen, bliver udfordringerne, stressen og kravene uoverskuelige, og det svækker derfor de unges kapacitet til at håndtere dem.

Denne analysedel har demonstreret hvordan tabet af resonans udgør den største fare for de unges mentale helbred. De ressourcer stærke unge er ingen undtagelse, idet de heller ikke kan holde sig resiliente overfor udviklingen af stress eller depression. Det er ikke længere kun den sårbare unge, der er udsat. De akademiske universitetsstuderende står potentielt for skud. Således påvises det, hvordan de herskende kravs påvirkning på resonansen kan ramme alle uafhængigt af deres pågældende ressourcer. Denne undersøgelse berører derfor en ny form for udsathed, idet tabet af resonans forbliver den største trussel mod trivslen. Når selv de veludrustede risikerer at brænde sammen, er det sigende i forhold til de sårbare unges betingelser for at have del i konkurrencen.

10. Coronaepidemiens påvirkning på de unges trivsel

- Genskabelse af resonans

10.1. Analysedel 4

Jeg vil i nærværende afsnit belyse de unges refleksioner i forhold til coronaepidemiens påvirkning på deres hverdag og trivsel. Dernæst vil jeg undersøge og diskutere, hvorvidt der berettes om en lettelse eller øgning af presset samt hvilke faktorer dette kan skyldes. Derudover vil jeg relatere de unges refleksioner under coronaepidemien til det tidligere påviste pres fra de foregående analysedele.

10. 2. Fællesskabsfølelse og solidarisk værdsættelse

De unge udtrykker, at epidemien særligt har medført ændringer vedrørende deres studiejobs. De unges studiejobs har ikke indtaget en særlig plads i forbindelse med deres beretninger om påvirkninger på deres trivsel og mentale helbred. Dog har de været særlig optaget af ændringer på arbejdspladsen, når det kom til coronaepidemien. Udover at de beretter om en fælles negativ oplevelse af, at epidemien har besværliggjort de praktiske forhold og begrænset arbejdsrelationerne, har det for nogle medført positive oplevelser i forbindelse med værdsættelsen af deres arbejdsbidrag. Inf. 2 arbejder med forskningsarbejde på Rigshospitalet. Hun fortæller i den forbindelse, at hendes etiket som sundhedspersonale under coronaepidemien har medført en særlig anerkendelsesværdig status. Hun uddyber dette i følgende uddrag:

Inf. 2: ”Jeg føler sjovt nok, at man bliver sat mere pris på. Nu arbejder jeg på Rigshospitalet, og jeg ved ikke, om det er fordi, at jeg bliver set på som kritisk personale, men jeg føler, at jeg bliver mere værdsat. Lige pludselig føler jeg, at folk ser mig som en, der rent faktisk yder en indsats for samfundet.”

Hendes citat illustrerer en oplevelse af, at coronaepidemien har påvirket hendes solidariske anerkendelse i form af samfundsmæssig værdsættelse, da hun føler sig betragtet som kritisk personale (Honneth, 2006, s. 127), hvilket tildeler hende en form for “uerstattelig” etiket. Denne form for værdsættelse kan ifølge Honneth have bidraget positivt til hendes selvforhold og trivsel, da hun kan spejle sig i en oplevelse af at være essentiel for samfundet, hvilket bidrager til en positiv

selvforståelse. Modsat hendes oplevelse af manglende solidarisk værdsættelse gennem sit uddannelsesliv oplever hun i dette tilfælde at blive værdsat for sit arbejdsbidrag. Desuden oplever hun som sundhedspersonale at opnå særlig samfundsmæssig anseelse (Honneth, 2003). I forlængelse af oplevelsen af den solidariske anerkendelse beretter hun ligeledes om en oplevelse af en højere grad af solidarisk fællesskab. Hun fortæller følgende:

Inf. 2: “(...) Jeg oplever i højere grad, at folk i det hele taget er mere samarbejdsvillige. Det har på en måde skabt en følelse af, at vi alle står sammen om tingene. Corona har medført et skærpet fokus på, at vi til en vis grad er afhængige af hinanden og har brug for at stå sammen for at komme ud på den anden side.”

Hun beretter om, at epidemien har medført en form for samfundsmæssig fællesskabsfølelse, hvor borgerne “står sammen” om problemet. Hendes oplevelse kan indikere en nedtonet individualiseringstendens. Ifølge forskningsartiklen ”Picture Perfect” har individualiseringen bidraget til en samfundsudvikling, der ikke blot har medført individuelt ansvar og konsekvenser for egne handlinger, men har i denne proces bidraget til, at individerne spilles op mod hinanden i konkurrenceforhold (Picture Perfect, s. 30). Denne tendens og udformning af individualiseringen, som bl.a. har påvist at præge ungdomslivet i Analysedel 1, står i kontrast til hendes beretning om den fællesskabsfølelse, hun udtaler sig om i citatet. Her udviskes konkurrencen, og sammenholdet styrkes, idet hun oplever, at folk i fællesskab står overfor et fælles mål. Når hele verden står overfor en global epidemi, bliver en liberalistisk forståelse af, at mennesker hver især er vores egen lykkes smed, pludselig ikke så eftertragtet en ideologi at navigere efter. I denne situation tvinges mennesker til at stå sammen og danne et stærkere solidaritetsforhold, da bekæmpelsen af epidemien kun kan ske i fællesskab og samarbejde med vores medmennesker.

10. 3. Fordybelse i relationer

Denne undersøgelse har demonstreret hvordan informanternes sociale relationer i særlighed har været påvirket af coronaepidemien. Som følge af diverse forholdsregler har nogle af de unge mindsket deres sociale samvær med deres vennekreds, mens andre har haft mere rum og tid til at dyrke den. Uanset om den enkelte har oplevet en reduktion eller en forstærkning af det sociale samvær, har alle informanter berettet om, at epidemien har haft en positiv indvirkning på deres relationer. Inf. 4 oplyser følgende:

Inf. 4: *“Jeg endte med at vende det til noget positivt. Jeg synes stadig, det er nederen ikke at kunne sidde på en bar, men jeg har brugt en masse tid på mine sociale relationer. Før corona har jeg ikke været tæt med mine venner, men efter corona har vi gået lange ture, haft dybe samtaler og set noget smukt natur. Det er den ideelle søndag for mig. Bare at gå på Amarminoen med nogen som jeg holder af, og som holder af mig. Vi tager et tæppe med, kigger op på himlen og støder på fantastiske små søer og dyreliv. På den måde har det gjort, at jeg er kommet meget tæt på mine venner. Man kan sige, at corona har boostet mine sociale relationer.”*

Med andre ord oplever informanten, at epidemien frembringer tid og rum til genskabelse af meningsfulde resonansakser i form af fordybelse i hans sociale relationer (Taylor, 2008), hvilket står i kontrast til den ellers påviste fremmedgørelse af interaktioner i Analysedel 1 og Analysedel 2. Dette kan ligeledes relateres til den ellers herskende individualiseringstendens, som bl.a. sociologen Klaus Rasborg beretter om har været med til at sløre sociale forhold, som er blevet nedtonet pga. fokuset på den unges selvskabelse (Sørensen et. al., 2017, s. 29). Inf. 4's oplevelse tegner en kontrast til individualiseringstendensen, hvor han i stedet erfarer en opblomstring af hans sociale forhold og frembringelse af de sociale interaktioners relevans. Genskabelse af resonansforhold vurderes ligeledes at have en positiv indvirkning på individets trivsel og mulighed for at styrke den sociale værdsættelse, som endvidere kan bidrage til en positiv indvirkning på selvforholdet (Honneth, 2003).

Inf. 2 beretter ligeledes om en ændring i hendes sociale forhold under coronaepidemien. Hun fortæller følgende:

Inf. 2: *“Det har haft en påvirkning på det sociale aspekt. Jeg ser meget færre mennesker, end jeg gjorde før. Før i tiden sås jeg bare med folk uden at tænke over det. Nu er det egentlig kun folk, jeg gerne vil se, som er tætte på mig, og folk jeg synes er nice. Jeg undgår at se mennesker, som bragte dårlig energi. Det er blevet et aktivt valg, hvem jeg ses med. Før har det mere været go with the flow.”*

Hun beretter således om, at epidemien har efterladt plads til at stoppe op, mærke efter og tage sine relationer op til genovervejelse. Hendes reference til sin tidligere tilgang, “go with the flow”, indikerer, at den accelererende dynamik førhen ikke gav hende mulighed for at reflektere over, hvilke resonansakser der var meningsfulde og essentielle for hende. Handlingen at afskære uværdige relationer, som bidrager til “dårlig energi”, kan ses som en nedtoning af “performance” på

den sociale arena. Det kan lette noget af det påviste “performance”-pres, som ellers præger og udmatter selvet, jf. Analysedel 1 og 2. Desuden skaber det plads til at ses med de relationer, som hun oplever som “nice”, hvilket ligeledes forstås som relationer, der opleves som meningsfulde.

10. 4. Corona som “undskyldning”

- Lempelse på det sociale pres

Inf. 3 har i Analysedel 2 berettet om at have følt sig presset på det sociale aspekt i form af at stå til rådighed for sine venskaber, hvor hans særegne sociale konkurrenceevne har gjort ham attraktiv overfor sine relationer. I Analysedel 3 påviste undersøgelsen, at denne problematik var en medskyldig faktor til hans depressionsdiagnose. I forlængelse heraf har han givet udtryk for, at coronaepidemien har udgjort en form for frirum for ham, som har lettet det sociale pres. Han oplyser følgende:

Inf. 3: *“Det giver et vis frirum(...) Jeg har været stresset og haft brug for undskyldninger. Corona var en god og acceptabel undskyldning, i form af at man er syg, og så er det ikke hensigtsmæssigt at ses. Jeg har været bange for at skulle afvise folk før i tiden. Selvom jeg er tryk ved mine relationer, er jeg bange for at de stopper med at spørge, hvis jeg siger nej. Det er lidt ærgerligt, at jeg skal finde på undskyldninger. Men når jeg føler et pres, så er jeg ligeglad med, hvordan jeg håndterer det, så længe jeg kan komme ud af situationen på en eller anden måde.”*

I dette udsagn demonstrerer informanten, hvordan han oplever corona som “den acceptable undskyldning”, der udruster ham med en form for “afvisnings”-værktøj, der som resultat letter rådighedspresset. Corona-undskyldningen bliver således en måde at håndtere en af de oplevede stressindikatorer i form af et pres for at vedligeholde flere sociale relationer, end han har mulighed for at fordybe sig i. Derved får epidemiens påvirkning en positiv betydning for hans mentale helbred, da han får mulighed for at lette præstationspresset på den sociale arena, der ellers påvirkede hans mentale helbred negativt.

10. 5. Studiemiljøet

Trods de positive udmeldinger om epidemiens indvirkning på informanternes mentale helbred, har den også udledt negative reaktioner. For at lede analysen hen imod studiemiljøet, har undersøgelsen vist, at epidemiens negative konsekvenser har været den virtuelle undervisning, som medførte

utilfredshed med henblik på praktiske studieforhold og det sociale liv. En af de unge udtaler følgende:

Inf. 4: *“Dem, jeg taler med, som har haft zoom-undervisning, de siger det samme. De siger, det er forfærdeligt at gå i skole, mens der er zoom. Man ligger i sit nattøj, ser ikke folk, kommer ikke ud. Det sociale liv betyder rigtig meget.”*

Dette redegør for, hvordan zoom-undervisningen sætter begrænsninger for de sociale interaktioner. På trods af at foregående afsnit har påvist, at flere af informanternes sociale interaktioner opleves som anstrengende, konkurrenceprægede og præstationsprægede, opleves der utilfredshed, når de helt afskæres. Mennesket er et socialt individ og ifølge Honneth afhængigt af de sociale interaktioner for at trives (Honneth, 2003). Netop derfor anses begrænsningen af de sociale hverdagsinteraktioner som havende en negativ påvirkning på informanternes trivsel.

10. 6. Lempelse af præstationskrav

Ud over en ændring af de praktiske studieforhold opleves der en ændring i forhold til præstationsniveauet på studiet ifølge Inf. 3. Han udtaler følgende:

Inf. 3: *“Studieniveauet er skruet ned. Corona har gjort, at forventningerne er nedprioriteret, fordi nu er der noget, der presser meget mere. Det virker, som om at corona har gjort, at folk kigger lidt mere indad, og der ikke er så meget pres og snak om skole, fordi at det (red. corona) har fyldt så meget.”*

Inf. 3's oplevelse tolkes som en lettelse af de herskende præstationskrav- og logikker, som ellers har påvist at præge og herske på universiteterne. Således sætter det øgede fokus på individets helbred og sundhed betydningen af præstationen i perspektiv. Hans oplevelse af, at folk “kigger indad”, kan skyldes, at samfundet nu er gennemsyret af problematikker i form af den anspændte verdenssituation, som nedtoner selvcentreringen i præstationskulturen (Petersen, 2016). Denne nedtoning af de omfattende præstationskrav og den medfølgende lettelse af præstationspresset, kan anses som en positiv indikator på de unges trivsel, idet det letter noget af det pres, som de universitetsstuderende informanter ellers er præget af gennem deres uddannelsesliv.

10. 7. Coronaepidemien som “pauseknop”

Hidtil har undersøgelsen demonstreret forskellige refleksioner om epidemiens påvirkning på forskellige aspekter af de unges ungdomsliv. Vurderer man summen af disse erfaringer, kan det tolkes, at coronaepidemien har udgjort et positiv afbræk for alle 5 informanter. Et eksempel herpå ses i følgende uddrag:

Inf. 1: *“Der har altid været noget, man skulle nå, ting man skulle ordne, fikse eller aflevere. Man har skullet løbe rundt, som et hamster i et hjul, til den ene ting efter den anden. Corona har gjort, at man har skullet stoppe op. Det har sat ens liv på pause. Det har slf. været hårdt, men også godt på mange punkter. Man har kunnet stoppe op og mærke, hvad der er vigtigt for en.”*

På baggrund af citatet tolkes epidemiens rolle som en pauseknop til det ellers accelererende samfund, som de unge navigerer i. Det konstante pres og fodring om konkurrencedygtighed og præstationskravene, som udgør hamsterhjulet, bliver sat på standby. Inf. 1 udtrykker, at det giver mulighed for at stoppe op og mærke efter, hvad der bidrager til en meningsfuld tilværelse. Med andre ord giver det mulighed for genskabelse af resonans. Endvidere oplyser hun:

Inf. 1: *“Jeg er begyndt at læse mere, hvilket jeg nyder. Jeg er begyndt at gå ture. Jeg tror, at enhver københavnere har gået 10.000 ture nærmest. Man nyder naturen og er mere tilstede i de ting, man laver, fordi man har ikke andet end nutiden.”*

På baggrund af citatet og sammenlignet med Analysedel 1, 2 og 3 er informanterne i høj grad fremmedgjorte over for en del handlinger i præstationskulturen. Citatet illustrerer Inf. 1's oplevelse af, at epidemien nedtoner disse fremmedgjorte praksisser og skaber plads til fordybelse i meningsfulde aktiviteter (Rosa, 2014). I denne sammenhæng kan man tolke, at bestræbelsen på anerkendelse gennem præstationen skifter retning til bestræbelse på resonans.

Dette giver anledning til at fortolke coronaepidemiens påvirkning på informanterne som en genopladning af “det udmattede selv” (Ehrenberg, 2010). Presset fra præstationskulturen, konkurrencestaten og det accelererende samfund sættes på pause og giver individet mulighed for integration i meningsfulde kontekster og interaktioner. Det giver dermed informanterne mulighed for genskabelse af resonans.

I forlængelse heraf vil jeg afslutte med et reflekterende spørgsmål. Hvis en global epidemi har haft en positiv påvirkning på nogle af de unges trivsel, i hvilken grad er dette sigende i forhold til det pres disse unge ellers er pålagt?

10. 8. Delkonklusion: Analysedel 4

Ifølge analysens informanter har epidemien påvirket forskellige livsaspekter af deres ungdomsliv og gennemgående haft en positiv betydning for deres hverdag og trivsel. Nogle af de unge har oplevet en højere grad af solidarisk værdsættelse og en styrkelse af samfundsmæssig solidaritetsfølelse gennem deres arbejde. Desuden beretter de om integrering og fordybelse i sociale forhold, som i højere grad under epidemien er udgjort af værdige resonansakser. Derudover har epidemien påvirket nedtoningen af performance på den sociale arena, hvilket har lettet noget af det pres, der ellers udmattede selvet. Coronaepidemien har været en form for pauseknop, der har sat hamsterhjulet på standby og givet informanterne mulighed for at mærke efter, hvad der bidrager til en meningsfuld tilværelse; at genskabe resonansen. Således h fokuset på bestræbelsen efter anerkendelse skiftet retning til bestræbelse efter resonans.

Samlet set opleves ændringerne som medvirkende til at lette noget af det pres, de unge ellers mødes af, hvilket har en lempende effekt på deres mentale helbred og trivsel. Når det så er sagt, kan man stille sig undrende overfor, at en global epidemi kan udgøre en positiv forandring for fem unges trivsel. Hvad fortæller det om de krav og det pres, som de ellers er pålagt?

11. Hovedkonklusion

Jeg har i specialet løbende belyst delanalysernes centrale pointer i deres tilhørende delkonklusioner. Jeg vil nu belyse de empiriske fund og analytiske pointer i en sammenfattende hovedkonklusion, som besvarer følgende problemformulering:

Hvordan oplever unge universitetsstuderende presset i en præstationskultur, og hvilke konsekvenser kan det have for dem?

De universitetsstuderende informanter indtager en fælles forståelse af, at uddannelse er vejen til det gode liv og adgangsgivende til samfundets værdifællesskab. Desuden oplever de en forventning om, at en høj og statusgivende uddannelse udgør den solidariske værdsættelse fra omgangskredsen. Denne samfundsforventning internaliseres og påvirker deres uddannelsesvalg, som præges af konkurrencelogikker, hvilket påvirker deres trivsel gennem uddannelseslivet. Uddannelseslivet præges i høj grad af en ”overambitiøs” præstationskultur, hvor de unges anerkendelsesfortjeneste måles på baggrund af deres ambitionsniveau. Den ”overambitiøse” præstationskultur indbefatter præstationslogikker i form af implicitte krav om overarbejde, forskningsarbejde og dobbeltsemestre, som udgør et normsæt, de unge skal leve op til for at opnå status som anerkendelsesværdige præstationsindivider. I bestræbelsen på efterlevelsen af de herskende tendenser og krav underlægges de påbud om kontinuerlig udvikling, vedvarende aktivitet og multitasking, hvilket reducerer muligheden for fordybelse i studiet og i deres udøvelse af præstationskravene. Det accelererende studiemiljø sætter de unge under et ekstremt pres, der besværliggør deres integration i kontekster og relationer, hvilket bidrager til tab af resonans og gør individet sårbart overfor at brænde ud og udvikle mentale helbredsproblemer.

Præstationskulturens påbud, krav og tendenser frembringer derudover opkomsten af en ekstrem drikkekultur blandt de studerende, der bliver en form for copingstrategi for at forbedre handledueligheden og måde at oplade det udmattede selv. Alkoholen bliver et afstressende middel, som de unge bruger som en form for ”præstationspille”, så de igen kan indtage deres plads som præstationsindivider, der kan efterleve de herskende præstationskrav.

Endvidere kan det konkluderes, at interaktionerne blandt de medstuderende og det faglige samarbejde på universitetet er præget af konkurrencelogikker, hvor sårbarheden anses som en forværring af konkurrenceevnen. Sårbarhed opleves som en miskredit, der skal skjules, for at leve

op til normsættet som det stærke, glade og selvkørende præstationsindivid. De unge bliver underlagt kravet om at performe efter de herskende spilleregler, hvilket fører til et omfattende identitetsarbejde, der yderligere risikerer at udmatte dem. Det accelererende studiemiljø udgør en barriere for de unges mulighed for at relatere til hinanden, da det senmoderne præstationsindivid i forvejen er helt overmættet. De unge studerende bliver i stedet konkurrerende modspillere, fremfor samarbejdende interaktionspartnere. Den enkeltes bestræbelse på anerkendelse er ikke blot en kamp for den enkelte, men en kamp mod de andre.

Præstationsorienteringerne belaster ligeledes de unges relationer gennem det sociale netværk uden for studiet, hvor det handler om at performe og gøre sig attraktiv over for de andre for at opretholde den sociale konkurrenceevne. Det udviser mulighed for integration og fordybelse i relationerne, samt spejling i hinanden. Presset fra orienteringerne udgør derfor en fare for meningsfulde resonansakser og forværrer de unges mulighed for udvikling af et positivt selvforhold.

Yderligere påviser undersøgelsens empiriske fund, at alle informanterne gennem deres uddannelsesliv har oplevet symptomer på stress, hvoraf to af dem har været diagnosticeret med stress eller depression. Alle fem beretninger er associeret med presset fra præstationskulturen. Det tilhørende aktivitetspres, krav, tendenser, normsæt og præstationslogikker medfører, at de unge bliver fremmedgjorte overfor deres handlinger og forhindret i at integrere sig i relationer og kontekster, hvilket udviser resonansfølelsen og udmatter selvet. Dette udgør den væsentligste trussel for de unges mentale helbred. Derfor påviser undersøgelsen at det ikke blot er udsatte unge, som står for skud i forhold til at blive ramt af psykisk mistrivsel. Sociale problemer i form af mentale helbredsproblemer rammer selv den ressourcestærke akademiske ungdomselite. Der er dermed tale om en ny form for udsathed. Når den unge, akademiske uddannelseselite bukker under for præstationskulturens pres og risikerer at knække i konkurrencen, er de unge, der i forvejen er udsatte, underlagt vanskelige betingelser for at leve op til konkurrence- og præstationskrav.

Undersøgelsen har demonstreret, hvordan coronaepidemien har sat livet på pause og givet de unge mulighed for at fordybe sig i sociale forhold og aktiviteter, som føles meningsfulde for tilværelsen. Det bidrager til en nedtoning af det præstationspres, som ellers præger uddannelseslivet og det sociale liv. I denne forstand har afbrækket muliggjort en genskabelse af resonansen for de unge. Coronaepidemien letter dermed presset og udgør en positiv effekt for de unges trivsel, mentale helbred og hverdag. Det giver stof til eftertanke, eftersom en global epidemi kan udgøre en positiv forandring for de unges trivsel, og dette giver en dybere forståelse af det pres, de ellers er pålagt.

Af denne årsag giver det mening fortsat at forske i, hvordan de unge presses af de vilkår, de er underlagt i en præstationskultur, hvorfor dette speciale blandt andet har til henblik at bidrage til dette felt.

12. Perspektivering

I dette afsnit vil jeg reflektere over, hvorfor den akademiske uddannelseselites udsathed anses for relevant for det sociale arbejde. Jeg vil betegne målgruppens udsathed som den nye form for udsathed, der afspejler de ressourcestærke unge.

Som tidligere nævnt i specialets indledende afsnit peger eksisterende forskning på, at mistrivsel blandt unge er en af vores største sociale og sundhedsmæssige udfordringer i vor tid (Juil, 2017). Dette virker paradoksalt, idet Danmark er et af de mest privilegerede og velhavende lande i verden. Det er et land med adgang til offentlige tilbud, såsom gratis uddannelses- og sundhedsvæsen. Dertil sikrer den danske velfærdsmodel alle et økonomisk sikkerhedsnet. Desuden viser flere analyser, at Danmark har en meget lav ulighed sammenlignet med andre lande i verden (Danmarks aktivitetsprogram for Det Europæiske Fattigdomsår, 2010, s. 4).

Hvordan kan man under disse rammer og forhold forstå den nye form for udsathed, som jeg har søgt at berøre gennem specialet? Jeg har søgt at belyse, at mistrivsel også kan påvises blandt den akademiske uddannelseselite for at illustrere et mere nuanceret billede af den typiske form for udsathed blandt unge. Med dette mener jeg, at sociale problemer i form af psykisk mistrivsel og mentale helbredsproblemer i moderniteten indtager en ny form, og de bliver i stigende grad mere udbredte blandt den unge privilegerede og ressourcestærke målgruppe. I dag handler mistrivsel ikke længere udelukkende om at være under fattigdomsgrænsen, have en belastet baggrund eller leve et liv i ensomhed. Istedet opstår der en ny form for udsathed, som potentielt kan ramme alle unge, selv dem der står stærkest i konkurrencen. Således bliver et land med mange muligheder også et land med mange krav og forventninger til den enkelte. De unge underlægges et stigende pres for at udnytte mulighederne i så høj grad som muligt. Det efterlader ikke plads til fordybelse i studiet, arbejdet og relationerne. De unge skal realisere sig selv karrieremæssigt og privat. Et godt liv bliver til et fuldt liv, men stopper man ikke op og reflekterer over ens ståsteder, bliver det ikke nødvendigvis et meningsfuldt liv. Jeg anser meningsløsheden som modernitetens største trussel mod selvets trivsel. Bestræbelsen på at udnytte og leve op til de herskende krav medfører en øget

form for fremmedgørelse, hvor meningen tabes på vejen. Meningstomheden præger i høj grad den nye form for udsathed. Når fem informanter oplever at mistrives på baggrund af af en stresset tilværelse, og to af informanterne oplever at få en diagnose af samme grund, så vil jeg argumentere for, at disse unge oplever at være underlagt samfundskrav, som er for svære at indfri, samtidig med at skulle fastholde en meningsfuld tilværelse. Jeg understøtter denne argumentation med at de unges trivsel forbedres, når coronaepidemien sætter de herskende krav på pause.

Derudover stiger samfunds- og præstationskravene til stadighed, idet det at tage en akademisk uddannelse ikke længere er en måde at skille sig ud på, men er blevet et normativt projekt. Derfor bidrager det muligvis til den påviste "overambitiøse" kulturs opståen. Man skal hele tiden gøre noget ekstra for at skille sig ud. Dette betyder, at kravene til den almene og normative præstation stiger. Når kravene til at være med i den præsterende konkurrence til stadighed stiger, forværres de udsatte unges chancer yderligere for at være med. Når de privilegerede får svært ved at følge med og står for skud til at knække i konkurrencen og tabe kampen, kan man spørge sig selv hvilken betydning det kan have for dem, der i forvejen er sårbare og udsatte? Denne nye form for udsathed er ikke alene relevant at belyse, da der er et stort antal unge, som mistrives. Den er også relevant at undersøge, idet stigningen i mistrivsel hos de ressourcestærke må medføre en stigning i mistrivsel hos dem, der i forvejen er udsatte. Hvis Danmarks ungdoms elite har svært ved at leve op til de herskende krav som en præstationskultur indebærer, så er de, der i forvejen er udsatte, endegyldigt ekskluderet. Jeg vurderer derfor, at specialets problemstilling er relevant at udforske for at forstå den stigende mistrivsel blandt forskellige unge målgrupper. Det giver derfor mening at forske i, hvorfor der dannes en ny ressourcestærk gruppe af udsatte unge. Herudover bliver det vigtigt at forstå de i forvejen sårbare unges betingelser og muligheder for at navigere under krav, der er svære at indfri for selv de mest veludrustede i konkurrencen om at blive en nyttig samfundsborger.

Præstationskulturens mønstre og tendenser er muligvis ikke nye. Men de er potentielt forstærket og under stigende udvikling. I lyset heraf kan det diskuteres, om den nævnte form for udsathed reelt er ny, eller om vi som samfund først er ved at få øjnene op for den nu.

Ungdommen har brug for, at der gøres op med patologiske samfundstendenser, som forværrer de unges trivsel og mentale helbred, da denne udvikling anses for bekymrende for ungdommens fremtid. Af denne årsag er der brug for en ny kulturkamp, der gør op med de dominerende diskurser, som bidrager til denne stigende psykiske mistrivsel blandt ungdommen.

13. Litteraturliste

Bøger:

- Antonovsky, A., 2000, *Helbredets Mysterium*. 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.
- Boltanski, L. & Chiapello È., 1999, *Le nouvel esprit du capitalisme*, NRF Essais.
- Bourdieu, P., 1999, *Meditasjoner – Méditations Pascalines*, Pax Forlag.
- Brinkmann, S. & Petersen, A., 2015, *Diagnoser - perspektiver, kritik og diskussion*, Forlaget Klim.
- Brinkmann, S. & Tangaard, L., 2010, *Kvalitative metoder – En grundbog*, 3. Udgave, Hans Reitzels Forlag.
- Ehrenberg, A., 2010, *Det udmattende selv*, 1. Udgave, Informations forlag.
- Goffman, E., 2009, *Stigma - Om afvigerens sociale identitet*, 2. Udgave, SL- forlagene.
- Honneth, A., 2006, *Kampen om anerkendelse*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.
- Honneth, A., 2003, *Behovet for anerkendelse – en tekstsamling*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.
- Høilund, P., & Juul, S., 2015, *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*, 2. udgave, Hans Reitzels Forlag.
- Järvinen M. & Mik-Meyer N., 2017, *Kvalitativ Analyse – Syv traditioner*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.
- Juul, S., 2017, *Selvets Kultur*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.
- Juul, S. & Pedersen, B., 2012, *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori – En indføring*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.
- Kvale, S., Brinkmann, S., 2009, *Interview – introduktion til et håndværk*, 2. udgave, Hans Reitzels Forlag.
- Kvale, S. & Brinkmann, S., 2015, *Interview - det kvalitative forskningsinterview som håndværk*, 3. udgave, Hans Reitzels Forlag.

Monrad, M. & Olesen, S., 2018, *Forskningsmetode i socialt i arbejde*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.

Petersen, A., 2016, *Præstationssamfundet*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.

Pedersen, O. K., 2011, *Konkurrencestaten*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.

Rosa, H., 2014, *Fremmedgørelse og acceleration*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.

Taylor, C., 2008, *Modernitetens ubehag*, 1. Udgave, Forlaget Philosophia 2002

Willig, R., 2013, *Kritikkens u-vending – En diagnose af forvandlingen fra samfundskritik til selvkritik*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.

Publikation: Noemi K., 2014, Unges identitetsudvikling – uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet. I: Illeris K, (red): *Læring i konkurrencestaten. Kapløb eller bæredygtighed*. 1. Udgave, Frederiksberg. Samfundslitteratur

Rapporter og artikler:

Sundhedsstyrelsen (2018). Danskernes Sundhed - Den Nationale Sundhedsprofil 2017. Sundhedsstyrelsen.

Nielsen, Osmec, Sørensen, 2010, Når det er svært at være ung- unges trivsel og mistrivsel i tal, Center for ungdomsforskning.

Berger, Lindeberg, Ottosen, 2018, Forebyggende indsatser til unge i psykisk mistrivsel, Det nationale forsknings og analysecenter for velfærd.

Tidsskrift for Ungdomsforskning, 2017, Picture Perfect - Præstationsorienteringer blandt unge i forskellige ungdomslivskontekster, Sørensen, Niels Ulrik; Pless, Mette; Katznelson, Noemi; Nielsen, Mette Lykke, hentet d. 30.02-2020:

http://vbn.aau.dk/files/270857596/2568_8655_1_SM.pdf

Internetkilder;

Sundhedsstyrelsen, 2019, Mental sundhed, Lokaliseret 03.03.21:

<https://www.sst.dk/da/opgaver/forebyggelse/indsatser/fokusomraader/mental-sundhed>

Ellemann, Støjberg, 2010, Danmarks aktivitetsprogram for Det Europæiske Fattigdomsår,

Lokaliseret 26.05.21:

https://ec.europa.eu/employment_social/2010againstpoverty/export/sites/default/extranet/dk_national_programme_da.pdf_2011845697.pdf